

Le Philatéliste Belge – De Belgische Filatelist

TABLE DES MATIÈRES. N°8, DECEMBRE 2013, 93ème ANNÉE

Revue trimestrielle de la Société Philatélique Belge. Driemaandelijks tijdschrift
Met inbegrip « Land van Waas », y compris “MARCOPHILA”

Piet Van San: ‘Onvoldoende gefrankeerd in Onbezet België 1914 – 1918’	250
Dominique Hardy : ‘Neuf négociants pour une lettre...’	265
Adam van der Linden: ‘Nederland, postpakketten per luchtpost’	268
Dr. Guy Coutant: ‘De Chaco-oorlog (1932-1935): een oorlog door zegels’	278
Jo Lux : ‘Zwitserse verrekening stempels gebruikt voor de post naar Frankrijk’	289
James Van der Linden : ‘Les affranchissements tricolores composés de « Médailleurs » de Belgique’	304
Vincent Schouberechts: ‘Natalis Rondot: une personnalité philatélique trop injustement ignorée’	311
Yves Vertommen, ‘L’utilisation de la marque “affranchissement insuffisant” durant la période transitoire du cachet à barres au cachet à points: 15 avril – 31 mai 1864’	318

Couverture.

C’est le 4 août que débuta la première Guerre mondiale. La Belgique fut envahie par les troupes allemandes chargées de traverser notre pays. Mais à la fin d’octobre les envahisseurs furent définitivement bloqués au bord de l’Yser. Ainsi, le front resta quasiment stable pendant toute la période de la guerre. Seule une petite partie de notre patrie demeura pendant ce temps la ‘Belgique non occupée’. Dans ce territoire, 23 bureaux de poste desservaient une cinquantaine de villages. Les militaires alliés (Belges inclus) avaient leur propre service postal mais participaient sous certaines conditions au réseau postal belge. En commémoration du centenaire, nous publions l’article de M. Van San qui nous explique au moyen de sa documentation le service postal dans cette région (p. 250).

Omslag

Op 4 augustus 1914 begon de Wereldoorlog I ook voor België. Einde oktober 1914 liep het front vast aan de IJzer. Gedurende vier lange jaren bleef de frontlijn nagenoeg ongewijzigd. Een nieuw begrip ‘Onbezet België’, omvatte het strookje Belgisch grondgebied dat niet door de Duitsers bezet werd. Achter de IJzer bleven 23 burgerpostkantoren in gebruik die een vijftigtal dorpen bedienden. Het artikel van Piet Van San geeft ons een goede kijk op het toepassen van het strafport op de correspondentie van 23 daar gevestigde burgerpostkantoren (blz. 250).

Présidente d’honneur - Erevoorzitster :

Voorzitter - Président :

Vice-président - Ondervoorzitter :

Trésorier - Penningmeester :

Secretaris - Secrétaire :

Administrateurs :

Mme Elisabeth Mossiat-Detrigne

Leo De Clercq

Charlie Bruart

Marc Lebrun

Vincent Schouberechts

Guy Coutant, Mark Bottu, Jean Duson

Rédaction - Redactie ‘Philatéliste Belge’ (y compris MARCOPHILA en ‘Land van Waas’) :

Hoofdredacteur, Rédacteur en chef :

Redactie, rédaction :

James Van der Linden

Leo De Clercq, Donald Decorte,

Marc Lebrun, Vincent Schouberechts

Verantwoordelijk uitgever, Editeur responsable : Patrick Maselis

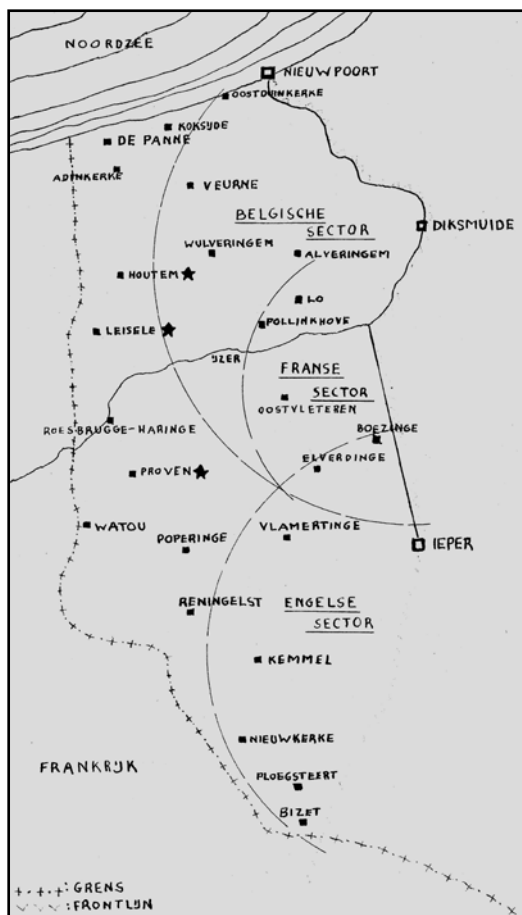
Onvoldoende gefrankeerd in Onbezet België 1914 – 1918

Piet Van San

Inleiding

Op 4 augustus 1914 begon de nachtmerrie met de naam Wereldoorlog I ook voor België. Einde oktober 1914 liep het front vast aan de IJzer. Gedurende vier lange jaren bleef de frontlijn nagenoeg ongewijzigd. Een nieuw begrip werd geboren: 'Onbezet België', of met andere woorden het strookje Belgisch grondgebied dat niet door de Duitsers bezet werd. Achter de IJzer bleven 23 burgerpostkantoren in gebruik die een vijftigtal dorpen bedienden.

De Franse, Engelse en Belgische militairen (de geallieerden) hadden aan het front hun eigen militaire postnetwerken, maar konden onder voorwaarden ook gebruik maken van de kanalen van de Belgische burgerpost. Hetzelfde voor Belgische militairen die eveneens onder voorwaarden gebruik konden maken van de Franse of Engelse postkantoren.

Figuur 1: Kaartje van Onbezet België

Vanaf 18 oktober 1914 nam de Belgische regering haar intrek in Le Havre in Frankrijk. *Le Havre werd, voor de duur van de oorlog, een stukje Belgisch grondgebied.* Concreet betekende dit onder meer dat een brief verzonden uit Veurne naar Le Havre voor 18 oktober 1914, vijftientig centiem kostte, of m.a.w. het internationaal tarief voor een brief tot 20 gram. Vanaf 18 oktober 1914 bedroeg het port echter slechts 10 centiem, zijnde het tarief voor een brief tot 20 gram in binnenlandse dienst.

In Nederland bleef de Belgische enclave van Baarle-Hertog ook de gehele oorlog onbezet, of m.a.w. een stukje België op Nederlands grondgebied. Sommigen rekenen Le Havre en of Baarle-Hertog niet tot Onbezet België en

houden hun definitie, wat Onbezet België betreft, beperkt tot het gebied achter de IJzer. In deze bijdrage hanteren we dit onderscheid niet.

Een groot gedeelte van de inbreuken vond plaats tegen de voorschriften van het militaire portvrijdom. In de praktijk stellen we echter ook een grote tolerantie vast voor overtredingen op dit vlak voor geallieerde militairen aan het front. De Belgische postbeambten belastten met tegenzin de briefwisseling van militairen met strafport. Toch werden overtreders soms bestraft, door ofwel het heffen van strafport of het terugzenden van hun briefwisseling.

In deze bijdrage gaan we de omstandigheden na gedurende de oorlog, waarin strafport werd geheven voor briefwisseling van en naar of in Onbezet België (1914 -1918). Voor zover ons bekend is er rond dit thema nog nooit eerder een artikel of studie gepubliceerd. We vragen dus een beetje krediet bij deze primeur. Alvast veel leesgenot.

1. De regelgeving

De laatste algemene instructies van de Post voor het begin van de oorlog. In juli 1914 verscheen de laatste vooroorlogse gedrukte 'Algemene Instructie' van de Belgische Post. Een exemplaar van dit lijvig boekwerk wordt nog bewaard in de *Koninklijke Albertina Bibliotheek* in Brussel. Uit deze bron haalden we de belangrijkste bepalingen met betrekking tot het heffen van strafport. Deze bepalingen bleven trouwens onverkort de gehele oorlog van kracht, net zoals de vooroorlogse posttarieven die gedurende heel de oorlog ongewijzigd bleven (behalve het grensport naar Frankrijk dat op 15 centiem werd gebracht op 1 februari 1917).

Onvoldoende gefrankeerd. De *Generale Instructie op de diensten van de Posterijen*, versie juli 1914 leert ons dat het port voor een brief, verzonden binnen het Koninkrijk per fractie van 20 gram tien centiemen bedroeg. Wanneer de brief niet gefrankeerd was, bedroeg het strafport het dubbele van het normale port. De onvoldoende gefrankeerde brieven worden met een strafport belast dat gelijk is aan het dubbele van het ontbrekende port, afgerond op de halve deciem. Wanneer objecten van meer dan één kilogram, die als brief verzonden werden, niet voldoende gefrankeerd waren, dan werden ze met de nodige toelichting teruggezonden aan de afzender. Wanneer deze niet gekend was, werd de brief als onbestelbaar terzijde gelegd.

Figuur 2: Een handelsbrief van **Watou naar Poperinge op 21 april 1915**. De brief was gefrankeerd met 15 centiemen, terwijl het tarief voor een gewone brief tot 20 gram slechts tien centiem bedroeg. Blijkbaar had de afzender toch aangevoeld dat zijn brief iets meer woog dan gewoonlijk en had hij hem iets meer gefrankeerd, echter nog onvoldoende. De brief woog blijkbaar tussen 20 en 40 gram en het tarief daarvoor bedroeg 20 centiemen. Er ontbrak dus 5 centiemen. Strafport voor het dubbele van het ontbrekend tarief en afgerond op de hogere halve of hele decimaal: tien centiemen. Strafport voldaan met een 10 centiemen strafportzegel van het type van de uitgifte van 1895 - 1900.

Figuur 3: *Strafport omwille van ongeoorloofd gebruik van Belgische postzegels in Frankrijk.* Een brief gefrankeerd met een geldige (tot 14.10.1915) Belgische postzegel van 20 centiemmen, het voorkeurtarief voor een brief (maximum 20 gram) uit België naar Nederland. Probleem is dat de brief gepost is in **GHYVELDE op 7 oktober 1915**. Frans grondgebied dus er diende een Franse postzegel gebruikt te worden. *Omdat voor de brief geen militair portvrijdom is ingeroepen speelt hier de tolerantie die we kennen onder de geallieerden (het gebruik maken van ieders postzegels op elkaars grondgebied) NIET.*

Franse T-stempel in driehoekje – postzegel omkaderd in blauw potlood (niet geldig, mocht dus ook niet ontwaard worden) – handgeschreven in blauw potlood het berekende strafport van 0,50 Franse Frank. Aankomst van de brief in Den Haag (Nederland) op 16 oktober 1915 (datumstempel op keerzijde). In Nederland was de Belgische postzegel echter wel geldig! Waarschijnlijk is dit dan ook de reden waarom het strafport klaarblijkelijk niet geïnd werd.

Gendarmerie. De niet –gefrankeerde brieven, geadresseerd aan onderofficieren en soldaten van de gendarmerie onder de wapens, werden uitgesloten van het strafport, ongeacht hun gewicht. Ook de onderofficieren en soldaten van de gendarmerie genoten van deze uitzondering.

Figuur 4: *Brief in militair portvrijdom (handgeschreven aanduiding S.M.) via het Belgisch legerbureau nummer zes op 9 mei 1917 naar Rolleville in Frankrijk.* De afzender is Dobbenie B. van de 'gendarmerie in Kemmel'. Portvrijdom voor de Belgische gendarmes en ongeacht gewicht of afmetingen nooit strafport.

Postkaarten die onvoldoende gefrankeerd zijn worden belast met het dubbele van de ontbrekende of vergeten postzegels (sic), met afronding op de halve deciem. Wat ook het motief is voor het heffen van strafport bij aankomst van een postkaart, deze moet geplooid zijn of onder bijzondere omslag geplaatst.

Figuur 5: Zichtkaart uit **Parijs op 17.7.1916** via het centraliserend Belgisch legerbureau in Calais naar **Adinkerke** in onbezet België. *Niet gefrankeerd*, ook geen portvrijdom dus strafport. Een beschreven postkaart in internationale dienst kostte tien centiemen. Strafport is het dubbele, hier voldaan met een strafportzegel van 20 centiemen.

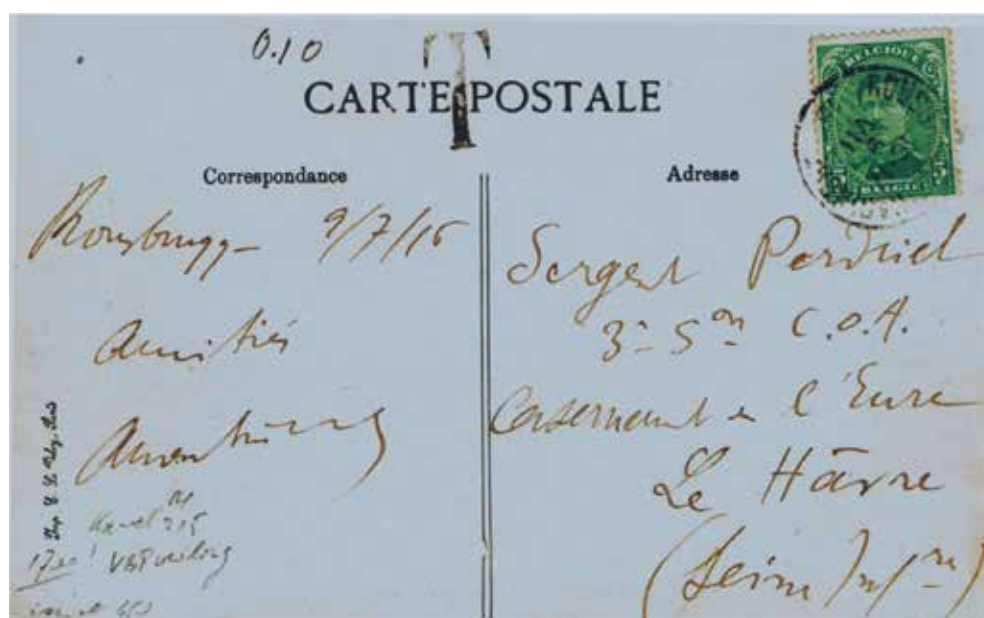

Figuur 6: Zichtkaart van de stukgeschoten brug in Dinant, verzonden in militair portvrijdom (aanduiding S.M. en militair adres) **uit De Panne op 4.III.15 naar Parma (Italië) op 12 maart 1915**. Omdat *Italië niet tot de geallieerde landen behoorde* werd de kaart met strafport belast, conform de voorschriften. Ontbrekend port van 10 centiemen x 2 = 20 centiemen. Handgeschreven: T 0,20 in blauw potlood onder de postzegel (gedeeltelijk zichtbaar).

Strafport versus Le Havre Le Havre, waar de Belgische regering, overheden en diensten gehuisvest werden vanaf 18 oktober 1914 tot het einde van de oorlog, bekleedde ook een bijzondere plaats in het postverkeer. Le Havre (althans de gebouwen door de Belgen betrokken) werd als Belgisch grondgebied beschouwd in het kader van het nationale en internationale postverkeer.

Figuur 7: Postkaart uit Loo op 26.1.1918, verzonden naar een privépersoon in Le Havre. Gefrankeerd met 5 centiemmen, het tarief voor een postkaart in internationale dienst, waar slechts de naam van de afzender en de datum mochten vermeld worden. *Aanvankelijk getaxeerd als een beschreven kaart (tarief 10 centiem) en waarschijnlijk door de vermelding 'du filleul', maar terecht geannuleerd.*

Figuur 8: Zichtkaart uit Rousbrugge-Haringe op 9.7.1916 naar een particulier (geen Belgische Overheid) in Le Havre. De tekst vermeldt ook het woordje *amitié* waardoor de postkaart beschouwd werd als een beschreven kaart in internationale dienst. Er ontbreekt 5 cent. Strafport is het dubbele (T 0,10), dus getaxeerd met 10 centiemmen. *De vraag is wel of het strafport ook effectief geïnd werd, want de verwachte Franse strafportzegels ontbreken.*

Strafport omwille van het gebruik van postzegels die buiten gebruik waren. Op 15 oktober 1915 kwam de nieuwe uitgifte met beeltenis van Koning Albert I in gebruik. De uitgifte van 15.04.1912 (met strookje 'niet bestellen op zondag', genoemd Pellens, naar zijn graveur) werd op 14 oktober 1915 buiten gebruik gesteld. Ook dit gaf zeker in de eerste weken van gebruik van de nieuwe uitgifte aanleiding tot het heffen van strafport, omdat de oude vervallen postzegels toch nog gebruikt werden.

Figuur 9 : Zichtkaart met beeld van de gevangenis van Ieper, verzonden uit **Poperinge, handgeschreven 26 oktober en datumstempel van Poperinge B op 27.X.15** naar Mazamet (France). Gefrankeerd met tien centiemmen, het tarief voor een beschreven zichtkaart in internationale dienst. Gefrankeerd met een postzegel van de uitgifte van 15.04.1912 (genoemd Pellens), die echter sedert 15 oktober 1915 buiten gebruik was gesteld. Conform de onderrichtingen werd de postzegel niet meer ontwaard, maar werd de datumstempel van het postkantoor naast de postzegel aangebracht. De taksstempel **T** en de handgeschreven portvermelding van **0,20** voor het te innen strafport, werden conform de onderrichtingen correct aangebracht. De Franse Posterijen inden het strafport echter bij de bestemming, wat we niet kunnen afleiden uit het gebrek aan Franse strafportzegels. Een objectieve reden voor het niet innen van het strafport is er niet. *De bestemming was wel de politiecommissaris van Mazamed. Veel verder hoeven we dus niet te zoeken.*

Tot slot: de met strafport belaste briefwisseling die een opzichtige, niet verholten communicatie draagt, met uitzondering van de postkaart, wordt zodanig geplooid dat de communicatie onzichtbaar wordt. Indien nodig wordt ze onder omslag geplaatst waarop het adres wordt overgeschreven, het adres van herkomst, de aard van de zending, de te ontvangen taks en het motief voor het strafport. Het bedrag van het strafport en de kaart moeten echter zichtbaar blijven. Niet vergeten : *de minimum en maximum afmetingen* van brief en kaart waren op dat ogenblik : 14 cm x 9 cm en 10 cm x 7 cm.

2. Militair portvrijdom versus strafport

De verplichte aanduiding voor het portvrijdom. Op de briefwisseling in portvrijdom diende in de rechterbovenhoek S.M. of M.D. (service militaire of militaire dienst) verplicht aangeduid te worden. De Engelse militairen gebruikten een afkorting voor de term 'On His Majesty's Service'. De Franse militairen gebruikten de afkorting F.M. (Franchise Militaire). Ook het militair adres van de afzender diende verplicht vermeld te worden (behalve bij de Engelsen).

Figuur 10: Een zichtkaart met opschrift *Please Help The Belgian Soldiers at the Front*, en op de voorzijde een geïdealiseerde afbeelding van Koning Albert I. Blijkbaar een soldaat die zijn terugkeer in De Panne onmiddellijk laat weten aan een plaatselijke dame. Ondanks al deze patriottische eigenschappen van de zichtkaart werd er toch strafport geheven. Reden was dat de kaart niet gefrankeerd was en dat de aanduiding S.M. voor het militair portvrijdom ontbrak.

Een beschreven zichtkaart in binnenlandse dienst (van **De Panne naar De Panne op 28 juli 1918**) diende gefrankeerd te zijn met vijf centiemen. Strafport is het dubbel van het ontbrekend port, afgerond op de naaste hogere halve deciem. Tien centiemen dus, voldaan met een strafportzegel van 10 centiemen.

Het verplicht gebruik van de militaire brievenbussen. Op 3 februari 1915, 7 maart 1915 en 27 april 1916 herinnerde het Belgisch Leger de troepen eraan dat, ten einde in alle rust hun briefwisseling te kunnen bezorgen, ze deze exclusief in de militaire brievenbussen dienden te werpen in de verblijfplaatsen van het leger.

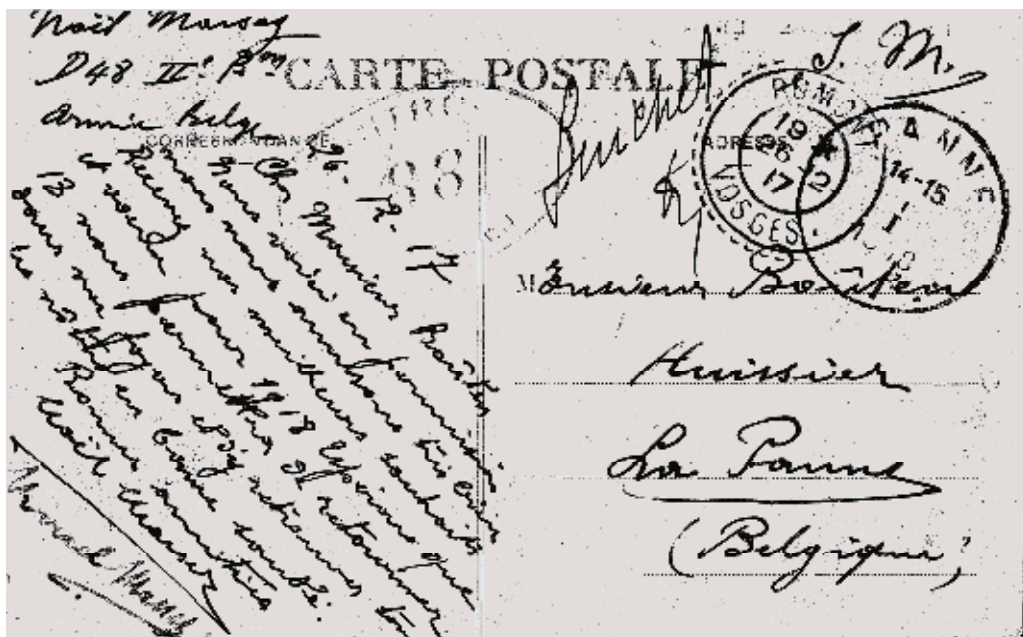

Figuur 11: Zichtkaart van DE PANNE in militair portvrijdom (handgeschreven aanduiding S.M.), niet afgegeven aan het winket, echter niet met strafport belast maar teruggestuurd aan de afzender. Tweetalige stempel: *Dépôt dans boîtes civiles interdit – Verboden in voor burgers bestemde brievenbussen te steken*. Handgeschreven ‘Retour à l’envoyeur’ B184.

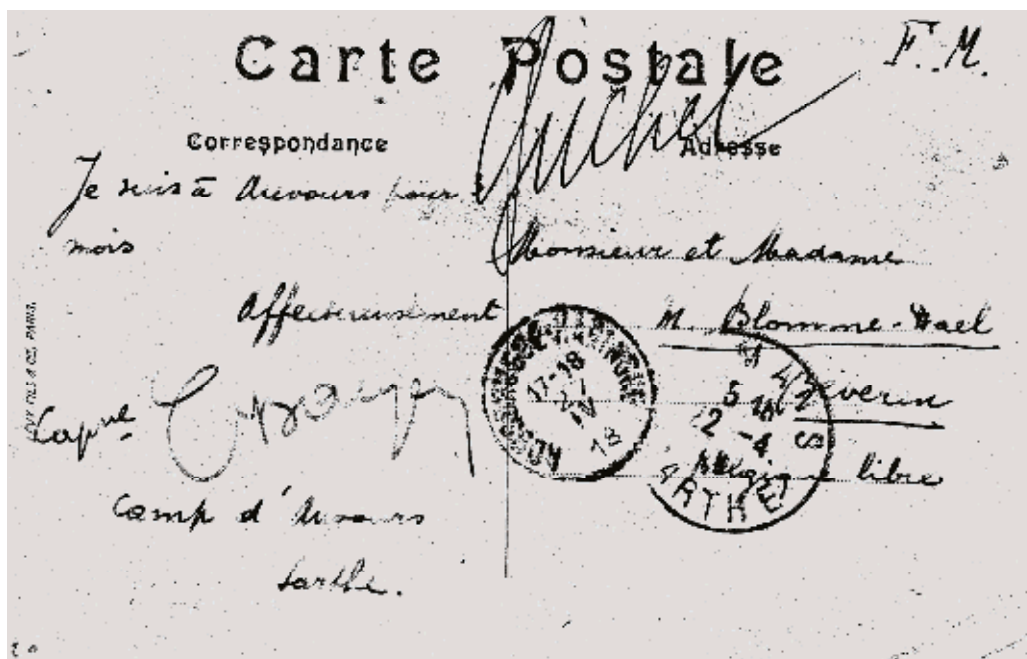
Op verlof of doortocht versus het gebruik van burgerbrievenbussen. Wilde de militair in verlof of op doortocht in een dorp of stad van het portvrijdom blijven genieten, dan diende hij zijn brief, zicht -of postkaart aan het loket van het burgerpostkantoor af te geven. Deze laatste bepaling was voor de Belgische militairen van kracht in zowel Onbezet België als in Frankrijk. Vanaf april 1916 werd de briefwisseling van militairen gevonden in brievenbussen van de burgerpost, in principe teruggezonden (in de praktijk was dat niet altijd zo). Vanaf 14 april 1917 werd de briefwisseling die in de burger brievenbussen was gedeponeerd, alsook de briefwisseling tegengehouden door de Belgische Censuur omdat ze foto's bevatte die niet nagezien waren door de Belgische Censuur in het Groot Hoofdkwartier, als ONBESTELBAAR (Rebut) terzijde gelegd.

Figuur 12: Een_ zichtkaart verzonden uit Chateauroux op 28.12.15 naar de ontvanger van de Post in Watou in Onbezet België, met aankomst 2.1.16. Handgeschreven *J. Lebbe D 289 en permis*. Belgische militairen in verlof in Frankrijk konden blijven genieten van portvrijdom voor hun gewone briefwisseling op de dubbele voorwaarde van: de aanduiding van het portvrijdom via de afkorting S.M. en de afgifte van hun post aan het loket van een postkantoor. Aan beide voorwaarden is hier blijkbaar voldaan want er werd geen strafport geheven.

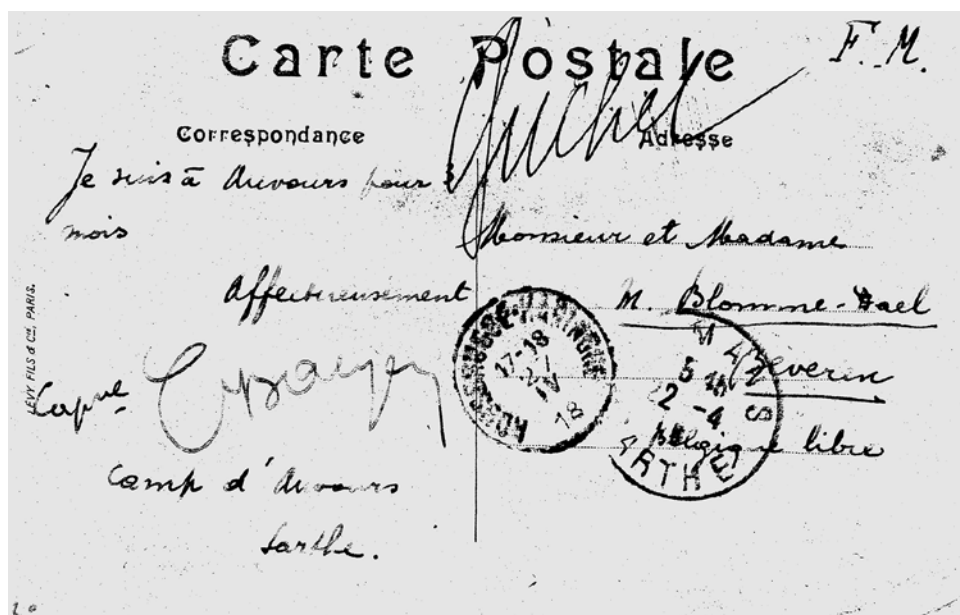
Figuur 13: Een voorbeeld van hoe het wel moest ... Een postkaart in militair portvrijdom (S.M.). Uit Romont (Vosges) door een Belgische militair in Frankrijk op 26.12.17 Postcode adres: D48 = 22^e linieregiment, IIe bat. Afgegeven aan het postloket in Romont waarvan de handgeschreven vermelding “*Guichet*”, de getuige is. Franse censuur in rode inkt en aankomst in **De Panne op 1.1.1918**. Een voorbeeld van hoe het wel moest.

Figuur 14: Een postkaart in militair portvrijdom met de Franse aanduiding F.M. of m.a.w. 'Franchise Militaire'. Le Mans 2.4.18, naar Beveren aan de IJzer via **Rousbrugge-Haringe op 27 april 1918**. Afgegeven aan het postloket in Le Mans door een Franse militair. Zie hiervoor de geschreven aanduiding **'Guichet'** Geen strafport want conform de voorschriften.

Figuur 15: In Frankrijk in de bus gevonden briefwisseling van Belgische militairen. Zichtkaart (Le Havre) van een Belgisch militair in Le Havre. Af te leiden uit de handgeschreven vermelding 'S.M. belge'. Datumstempel van het Franse postkantoor **Le Havre (Port) op 18.3.16**, bestemming is Granville. Klein lijnstempeltje (violetkleurig) : **Trouvé à la boîte**. Dit laatste betekent dat onze Belgische militair de voorschriften niet had nageleefd (afgeven van zijn kaart in het Franse postbureau) en daardoor zijn recht op portvrijdom verloor. Rechtsonder de Franse strafportzegels, geïnd in **Granville op 19.3.16** voor een bedrag van 30 centiemen.

Figuur 16: In Frankrijk in de bus gevonden briefwisseling van Belgische militairen. Fantasiekaart (Nieuwjaar) in portvrijdom van een Belgisch militair (S.M.), postcode D 225. Paris (Av. de la République) op 31.12.16. Ingekaderde *Trouvé à la boîte* een variant op de voorgaande, getoonde zichtkaart. De Franse T-stempel in driehoekje, handgeschreven 0,20 om aan te duiden dat strafport diende betaald te worden. Aankomst op 2.1.1917 in Pollinkhove. Strafpport van 20 cent, het dubbele van het ontbrekende port voor een zichtkaart in internationale dienst.

Militaire postcode vergeten – geen portvrijdom. Vanaf einde september 1915 kwamen militaire postcodes in gebruik bij het Belgisch leger. Deze postcodes kwamen in de plaats van de klassieke voorschriften m.b.t. het militair adres. De postcodes werden ingevoerd omwille van bezorgdheid rond spionage en het kunnen afleiden van de slagorde van het leger uit de klassieke adressen. De code was samengesteld uit een letter gevolgd door een nummer in drie cijfers van de eenheid van de betrokken militair. Deze postcode veranderde trouwens voor elke militair in de loop van de oorlog nog enkele keren. Het gebruik ervan werd verplicht gesteld voor de Belgische militairen en hun correspondenten voor de briefwisseling die het legergebied verliet. Voor de briefwisseling die het legergebied niet verliet bleef bij voorkeur de oude vermelding van de militaire adressen van kracht, dit om de massa te sorteren briefwisseling niet nodeloos uit te breiden.

Het niet of onvolledig vermelden van de militaire postcodes gaf na verloop van tijd aanleiding tot het verlies van het portvrijdom voor de betrokken militair. Op sommige ogenblikken in de oorlog, wanneer de militaire postadministratie de hoeveelheid post niet kon verwerken werd dergelijke briefwisseling zelfs teruggestuurd naar de betrokken militair, zoals blijkt uit een aantal mededelingen van het Tweede Bureau (censuur) van het Groot Hoofdkwartier van het Belgisch Leger.

Figuur 17: Een zichtkaart uit Change (Sarthe) in Frankrijk op 8 juni 17 via het Belgisch legerbureau n°6 op **10.VI.17**, in militair portvrijdom (aanduiding S.M.) naar **Oostvleteren 12.VI.17**. Omdat de zichtkaart enkel de naam van de afzender vermeldt en niet zijn militaire postcode diende het port voor een onbeschreven briefkaart in internationale dienst betaald te worden, zijnde 5 centiemen. Het strafport is het dubbele van het verschuldigde bedrag aan port.

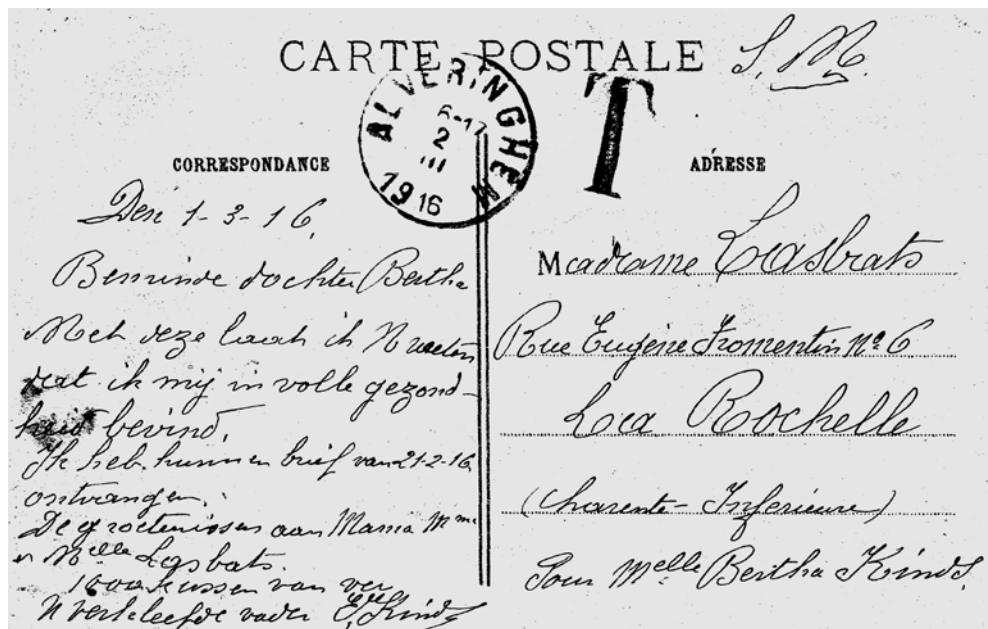
Dus $5 \times 2 = 10$ centiemen, voldaan met een strafport postzegel van tien centiemen.

Figuur 18: Een zichtkaart uit Paris verzonden in militair portvrijdom, gepost in Koksijde op 23 mei 1915. De bestemming was een boyscout in Sint-Idesbald (tussen De Panne en Koksijde). Opmerkelijk want de scouts waren pas enkele jaren in ons land actief. Omdat het militair (postcode) adres van de afzender niet vermeld is, werd de kaart met strafport belast. Een onbeschreven zicht- of postkaart met enkel een vermelding van de naam van de afzender in binnenlandse dienst kostte 1 centiem. De berekening van het strafport ging als volgt $1 \text{ centiem} \times 2$ en afgerond op de naaste hogere halve deciem = 5 centiemen (voldaan met een strafportzegel van 5 centiemen Koksijde op 25.05.1915).

Figuur 19: Zichtkaart in militair portvrijdom (aanduiding S.M.) uit Letchworth op 7.7.17 via de Belgische censuur in Folkestone (C.F. in cirkel), via **Pollinkhove op 13.VI.17** naar Hoogstaete bij Veurne. Met strafport belast (geschreven 0,10 en strafportstempel T) want geen portvrijdom omdat het adres van de militair niet vermeld is. Het strafport bedraagt het dubbele van het gewone port, of m.a.w. 5×2 centiemen voor een onbeschreven postkaart naar het buitenland.

Figuur 20: Met strafport belaste zichtkaart in militair portvrijdom verstuurd (aanduiding S.M.). Geschreven op 1 maart 1916, verstuurd in Alveringhem op 2.III.1916 naar La Rochelle in Frankrijk. Geen aankomst- of transitstempels, wel de T om aan te duiden dat er strafport diende geheven te worden. Het ontbreken van het militair postcodeadres ondanks de geschreven vermelding S.M. (Service Militaire), betekent dat niet aan de voorwaarden voldaan werd om van het militair portvrijdom te kunnen genieten. Bijgevolg diende de kaart getaxeerd te worden.

De militaire autoriteiten traden vanaf begin 1916 echter strenger en strenger op tegen het niet respecteren van de regels van het portvrijdom. De sanctie is hier duidelijk. Deze kaart werd niet doorgestuurd maar terugbezorgd aan de afzender, waarschijnlijk met een (tucht) sanctie er bovenop voor de betrokken militair, zoals een aantal strafdossiers bewaard in het legermuseum (periode begin 1916) ons leren.

Figuur 21: Brief verzonden in militair portvrijdom (handgeschreven S.M.) vanuit het legerbureau één op 26 april 1917, echter geen afzender aangeduid. De brief werd teruggestuurd waarvan de tweetalige retourstempel getuigt: **EXCLU – Ne portant extérieurement le nom et – l’adresse de l’expéditeur en NIET TOEGELATEN – Naam en adres van den afzender niet uitwaarts vermeld zijnde.**

Strafport op briefwisseling van Belgische militairen naar Nederland. Niet alle post van de Belgische militairen kon in portvrijdom verzonden worden. Briefwisseling met het neutrale Nederland kon voor de Belgische militairen en burgers slechts in portvrijdom wanneer de bestemming een in Nederland geïnterneerde geallieerde militair was. Deze beperking werd soms vergeten, de Nederlandse post sanctioneerde echter consequent met strafport.

Figuur 22: Brief verstuurd in militair portvrijdom met de handgeschreven aanduiding S.M. en een correcte militaire adresaanduiding (zie het fotootje op de keerzijde van de brief) uit **Pollinkhove op 3.III.** (geen jaartal 15 of 1915 in de datumstempel) naar Roosendaal. Onze militair schreef naar **juffrouw Maria Ginig** en vergat dat het militair portvrijdom met Nederland enkel geldig was voor briefwisseling met geïnterneerde militairen in Nederland. Het (voorkeur) tarief voor een brief tot 20 gram naar Nederland bedroeg op dat ogenblik 20 centiemen. De omrekening van de munt leverde de gehele oorlog lang een vaste verhouding op van 1 Nederlandse cent voor 2 Belgische centiemen. In Roosendaal werden Nederlandse centen (1/5 van een gulden) als strafport verrekend. Of met andere woorden 40 Belgische centiemen (het dubbele van het ontbrekende port). Nederlandse strafportpostzegels van 2 x 10 cent = 20 cent, datumstempel van Roosendaal op 12.III.15.

3. Een geval apart Ploegsteert

Figuur 23.1: Zichtkaart verzonden uit Ploegsteert naar Parijs. Bij vertrek in Ploegsteert is de zichtkaart afgestempeld met de typische datumstempel van het kantoor Ploegsteert, dit op 9 juni 1918.

De zichtkaart werd op de voorzijde gefrankeerd en te Parijs aanvankelijk met strafport belast. Een strafportzegel van 20 centiemen werd gekleefd. Strafportberekening van 20 centiemen. Strafportzegel, Takscijfer T en geschreven cijfer 0,20 werden doorgehaald.

Figuur 23.2: Keerzijde van de zichtkaart getoond in figuur 23.1.

Commentaar: Deze vooroorlogse zichtkaart van Ploegsteert is gericht aan iemand van de militaire school (kamer 73 B) in Parijs, een militair dus. Niet onbelangrijk ook dat het hier nog een vooroorlogse zichtkaart betreft. Meestal werden op dat ogenblik (1915-1918) nog slechts postkaarten gebruikt met een oorlogstafereel, postkaarten die ook dikwijls voorzien waren van een nummer van goedkeuring door de censurdiensten. Hier dus niet. Of m.a.w. een vooroorlogse zichtkaart uit een oude voorraad, waarschijnlijk toch door een burger gepost en geen militair. Een zichtkaart ook die gepost werd op 2 kilometer voorbij het door de Duitsers bezette Ploegsteert (juni 1918). Gepost ook in een burgerbrievenbus van Ploegsteert (geen militaire stempels aanwezig) of wat daarvoor moest doorgaan op dat (oorlog) ogenblik. We weten dat in de laars van de Ieperboog de postkantoren soms ook tijdelijk achteruit werden gebracht. Wat ook hier het geval was in juni 1918 met het lenteoffensief lenteoffensief van de Duitse troepen.

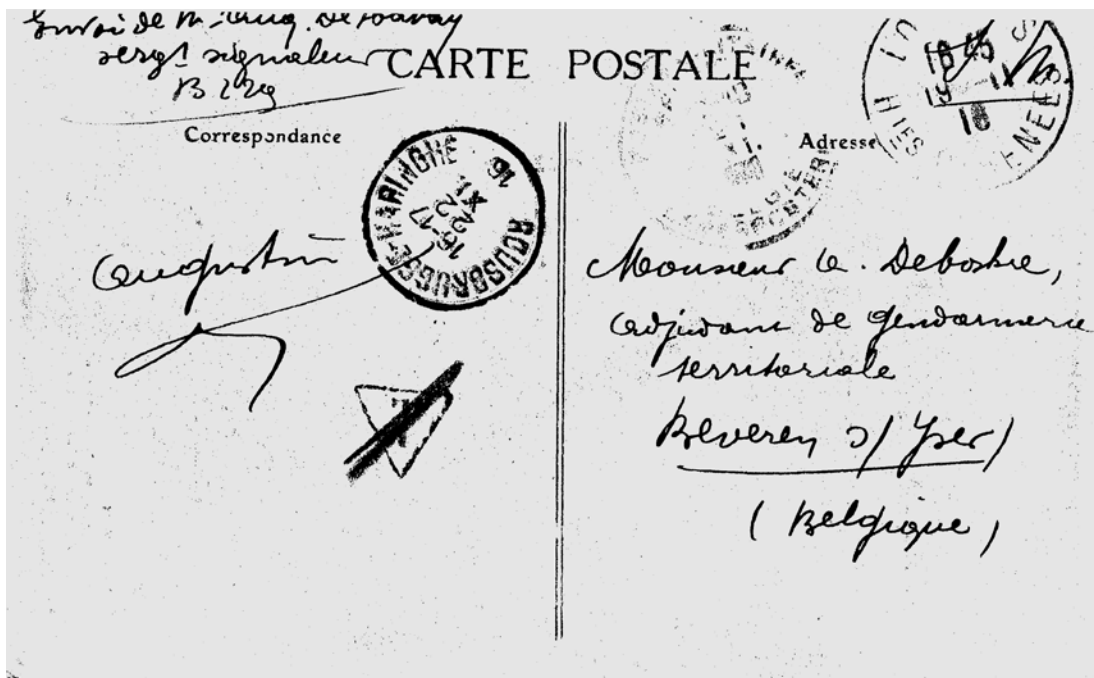
Het is duidelijk dat de noodzakelijke aanduiding voor het militair portvrijdom (S.M. of F.M.) niet door de afzender werd aangebracht. Hij kleefde wel tien centiemen in postzegels, of het tarief voor een beschreven postkaart in internationale dienst, postzegels van de uitgifte van 15 april 1912 die op 15 oktober 1915 buiten gebruik werden gesteld. Dit alles wijst er ontegensprekelijk op dat de afzender een burger was. Hij ging wel in de fout (geen geldige frankering, wat de oorzaak was van de aanvankelijke sanctionering met strafport. In Parijs werd deze sanctionering duidelijk (maar ten onrechte) overschreven. Hiervoor is maar één verklaring mogelijk. De bestemming was een militair (in de militaire school in Parijs). *De annulering van het strafport en de aanduiding S.M. voor het militaire portvrijdom gebeurden trouwens met hetzelfde violetkleurige aneline potlood en in hetzelfde nogal hoekige handschrift.* Bestuderen we ten slotte de datumstempel van **Ploegsteert op 9 juni 1918**. Het is ontegensprekelijk de vooroorlogse datumstempel, zo typisch gekenmerkt door het slijtagepunt, het bolletje, na verloop van tijd haast een driehoekje, rechts onderaan de datumstempel. Deze zichtkaart, lang geleden gecontesteerd in de Wefis, maar met deze nieuwe inzichten, is naar onze mening een uiterst zeldzaam litteken van het gebruik van de datumstempel van Ploegsteert in 1918 en een strafport met een complex maar duidelijk geschreven verhaal.

4. Geannuleerd strafport

Als uitsmijter van deze bijdrage: alle geallieerde militairen genoten van portvrijdom. Om van dit portvrijdom te kunnen genieten moest de brief of postkaart gepost zijn in de bijzondere brievenbussen in de kampplaatsen. Bevond de militair zich buiten de kampplaats, dandiende hij de brief af te geven in het lokale postkantoor. Hij mocht echter zijn post niet in de burgerbrievenbussen deponeren, op straf van strafport, later in de oorlog zelfs op straffe van terugzending van zijn post, zoals we op de voorgaande bladzijden reeds aantoonde.

De postmeester van Rousbrugge-Haringe inde consequent het strafport NIET, zo hij merkte dat het om een militair handelde en nergens een aanduiding op het document te vinden was dat het niet in de post was afgegeven. Zelfs indien er in het buitenland een strafportaanduiding op het document was geplaatst. *Een wel*

zeer eigenzinnige interpretatie van de voorschriften of een goede vaderlander die vond dat de militair of zijn bestemming in kwestie wel beter verdiende dan enkele centiemen strafport? We zullen dit allicht nooit weten.

Figuren 24 en 25: Zichtkaarten in portvrijdom (S.M.) uit Folkestone en Lourdes. Strafportaanduiding met de Franse en Engelse taxestempel T in drie -en zeshoek gevat. Postkaarten verzonden via het centraliserend Belgisch militair postbureau in Calais naar Rousbrugge-Haringe (Onbezet België) op 19.XI.15 en 22.XI.16. De strafportstempel T is doorgehaald door de postmeester van Rousbrugge.

Bronnen

- Generale Postinstructies, uitgave van juli 1914 (beschikbaar in de Albertina in Brussel).
- Archief van het Tweede Bureel (de censuurdiensten) van het Groot Hoofdkwartier van het Belgisch Leger, bewaard in het legermuseum in het Jubelpark in Brussel.
- Belgische staatsbladen tussen 1914 en 1918.

Neuf négociants pour une lettre...

Dominique Hardy

Avec un tel titre, on pourrait croire que la valeur de cette lettre est telle que tous les négociants en philatélie se battent pour l'acquérir ! Mais il n'en est rien, ce n'est pas ce type de négociants qui nous intéresse avec ce pli... (fig.1)

Cette lettre est remise à la poste de Namur et est envoyée « CHARGE » le 16 décembre 1862 à destination d'Anvers. Trois cachets de cire ont été apposés au verso, respectant les recommandations de la poste qui préconise, non pas les deux cachets réglementaires, mais l'apposition de « trois ou cinq cachets » (1). (fig.2)

En fait, le mot chargé, est employé indifféremment, à cette époque, pour les lettres chargées ou recommandées. Ce pli ne comportant pas de valeur inscrite, cet envoi devait être recommandé. Le tarif est de 4 décimes, mention manuscrite inscrite au verso. Elle se décompose en 20 centimes pour un envoi de cinq grammes, le tarif intérieur pour plus de 30 kilomètres, et de la taxe complémentaire de 20 centimes pour les lettres chargées, au tarif du 1er juillet 1849, soit un total de 40 centimes ou quatre décimes. Le préposé fait une erreur en ne vérifiant pas si l'adresse du destinataire est complète.

En effet l'instruction générale des postes précise que « *La majeure partie des retards de remise des lettres provenant de vices d'adresse, ... Ces lettres étant pour la plupart affranchies, les directeurs doivent faire remarquer aux personnes qui les leur présentent les vices d'adresses qu'ils y reconnaissent, et inviter à les réformer.* » (2). Pour les objets chargés, il est précisé « *Ils doivent encore les inviter à indiquer sur l'adresse les qualités et les demeures des destinataires. Cette précaution est surtout nécessaire pour les grandes villes, afin d'éviter les erreurs auxquelles le défaut d'adresse précise ou de qualité pourrait donner lieu.* » (1).

Elle arrive à Anvers le 17.12.1862, et est adressée à Monsieur Van Dyck « négociant » sans précision ni de prénom ni de la spécialité de ce commerçant. Or ce nom est très commun en Belgique, et la consultation d'un annuaire téléphonique de la ville d'Anvers, quelques années plus tard, permet d'en dénombrer plus d'une centaine (3).

Devant l'impossibilité de remettre cette lettre à son destinataire, le bureau de poste de Namur applique la réglementation et particulièrement l'article 81 « *Lorsqu'il se trouve dans une ville plusieurs personnes du même nom, et qu'il arrive des lettres sous ce nom, ..., le directeur invite aussitôt toutes les personnes qui portent ce nom à passer à son bureau, pour être lesdites lettres ouvertes en leur présence,...* » (4).

Faire venir les intéressés éventuels par la correspondance mal adressée au bureau de poste, n'était pas très simple, et par la circulaire n°558 du 11 novembre 1848, il est précisé que les convocations seront faites dorénavant sous chargement d'office et que les percepteurs devront s'assurer que les personnes convoquées puissent se rendre au bureau de poste. (5).

MINISTÈRE
DES
Travaux publics.
POSTES.
Province d *Liège*
Bureau d *Gand*

(N° 734.)
le *28* 18*62*

Le Percepteur des Postes à *Gand* vous prie
M *M. Van Dyck*, de vouloir bien vous rendre à son bureau,
situé rue *des Flandres*, N° *10*, le *28* 18*62*, à
heures *de 10 heures* à l'effet d'assister à l'ouverture d'une lettre
dont la suscription, insuffisante, porte un nom identique au vôtre,
mais qui est en même temps commun à d'autres personnes de cette
ville.

Le Percepteur susdit,
Delaf

AVIS IMPORTANT.

Les personnes qui ne se rendraient pas à cette convocation, seront censées con-
sentir à l'ouverture, par le Percepteur des Postes, de la lettre mentionnée dans le
présent billet, et à sa remise, après les précautions d'usage, entre les mains de la
personne qui s'en déclarerait destinataire.

A M

Les convocations sont envoyées à partir du 11 novembre 1848 à l'aide d'un imprimé, le modèle 73 bis. Il y est précisé cet avis important: « *Les personnes qui se rendraient pas à cette convocation, seront censées consentir à l'ouverture, par le Percepteur des Postes, de la lettre mentionnée dans le présent billet, et à sa remise, après les précautions d'usage, entre les mains de la personne qui s'en déclarerait destinataire.* ». Il était donc important d'être présent, surtout pour des envois chargés pouvant contenir de l'argent... (fig.3 Document Leo De Clercq)

Si l'on ne peut savoir à combien de personnes cette convocation a été envoyée, par contre le nombre de négociants qui se sont présentés au bureau du Percepteur des Postes est connu. En effet, une mention manuscrite, inscrite sur le verso de la lettre nous indique : « *Ouverte au bureau de la poste en présence de **neuf différents Nég^{ts}** du nom **Van Dyck** qui tous ont déclaré que l'incluse ne leur concernait pas. L'un d'eux a déclaré avoir un frère qui habite Bruxelles et traite l'article des drogueries.* ». (fig.4)

La lettre a donc été refermée par le préposé conformément à l'article 83 (6) par un croisé de ficelle (7), et cachetée du cachet de cire du bureau d'Anvers. (fig.5)

A-t-elle été envoyée à Bruxelles comme le suggère la mention manuscrite précédente et la mention au recto « Bruxelles » ? On peut en douter, aucune marque postale n'atteste de son passage par Bruxelles, et surtout aucune précision complémentaire sur le prénom ou le type de commerce n'a été indiqué. Elle aurait, dans ce cas, suivi une nouvelle fois le même traitement !

Elle est simplement retournée par la poste, à son auteur, monsieur Bruno à Namur, où elle arrive le 21.12.1862.

Remerciements

Merci à monsieur Leo De Clercq pour sa documentation et ses conseils et à messieurs Jean-Claude Porignon et Guy Baudot pour leur aide.

Références

- (1) Instruction générale sur le service des postes aux lettres (1831), art 141, et modèle en annexe page 124,
- (2) Instruction générale sur le service des postes aux lettres (1831), art 63,
- (3) Annuaire du téléphone, collection De Clercq
- (4) Instruction générale sur le service des postes aux lettres (1831), art 81,
- (5) Circulaire des Postes n°556 du 11 novembre 1848
- (6) Instruction générale sur le service des postes aux lettres (1831), art 83
- (7) Instruction générale sur le service des postes aux lettres (1831), art 61

Nederland, postpakketten per luchtpost

Adam van der Linden

Inleiding

Het verzamelen van postpakketkaarten lijkt ondergeschikt te zijn aan het verzamelen van andere poststukken. Hieraan kunnen een aantal redenen ten grondslag liggen zoals: De veelal bruine kleur van de postpakketkaarten, vrij groot van afmeting, dikwijls verfomfaaid, soms op ruwe wijze de linker strook afgescheurd en, “last but not least”, van veel landen niet beschikbaar voor de verzamelaar. Gebleken is echter dat er van diverse landen ruimschoots postpakketkaarten beschikbaar zijn (Zwitserland en België als voorbeeld).

Een stukje historie

De invoering van pakketpost naar het buitenland kreeg gestalte op het verdrag van Parijs van 3 november 1880. Dit verdrag is gesloten tussen de regeringen van 22 landen met als doel “op welke manier de handelsbetrekkingen konden worden vergemakkelijkt door uitwisseling met de post, van pakketten zonder aangifte van waarde, met een maximum gewicht van 3 kilogram per pakket”. In het slotprotocol staat opgenomen dat Nederland, samen met enkele andere landen, het verdrag van 3 november 1880 niet kan ondertekenen. Er wordt voor deze groep uitstel verleend tot 1 juli 1881. Hiermee werd de uitvoer van het verdrag verlengd tot 1 april 1882.

Bij Koninklijk Besluit van 23 februari 1882 werd de inrichting van de postdienst voor het verzenden van de post geregeld; saillant detail hierbij is dat voor binnenlandse pakketten een maximum gold van 5 kilogram terwijl de pakketten naar het buitenland maximaal 3 kilogram mochten wegen (verdrag van Parijs). Het voornoemde Besluit treedt per 1 april 1882 in werking.

De frankering voor de te verzenden pakketten moest worden geplakt op de zogenaamde postpakketkaarten (adreskaarten). Deze verplichting vervalt op 1 juli 1970, vanaf deze datum moest de frankering op het pakket zelf worden aangebracht (verzamelaars lobby!?).

Aan het einde van dit artikel kan ook van dit laatste jaar een pakketkaart worden getoond.

Pakketvervoer (deels) per luchtpost

Met ingang van 14 juli 1921 wordt een eerste mogelijkheid geopend om postpakketten tot 5 kilogram te vervoeren met de luchtpostdiensten Rotterdam-Amsterdam-Bremen-Hamburg en Bremen-Berlijn met expresse bestelling in Duitsland. Deze luchtdienst wordt reeds per 1 oktober 1921 gestaakt. Omdat hiervan geen voorbeelden beschikbaar zijn, worden verdere bijzonderheden achterwege gelaten.

Op 11 april 1922 wordt een luchtlijn Amsterdam-Rotterdam-Londen aangekondigd die in werkelijkheid op 15 mei 1922 ingaat. In principe zijn alleen gewone expressepakketten toegelaten (geen aangetekende en rembourspakketten); wel zijn poste restante pakketten zonder expresse toegestaan. Deze route blijft in 1923 en 1924 gehandhaafd. Ook hiervan zijn geen voorbeelden beschikbaar zodat verdere details achterwege worden gelaten.

Op 23 april 1924 wordt de opening van de route Nederland-Duitsland-Denemarken aangekondigd met ingang van 28 april 1924. Toegelaten zijn postpakketten met en zonder expresse, alsmede verrekenpakketten met een maximum van 5 kilogram.

Vanaf deze periode worden de mogelijkheden uitgebreid met de Scandinavische landen en België. Per 6 oktober 1924 worden de routes naar Duitsland, Denemarken, Zweden en Noorwegen gestaakt. Vanaf 1925 breidt de luchtpostdienst zich verder uit naar meerdere landen evenals de soorten diensten behorende bij pakketten. Wellicht ten overvloede wordt opgemerkt dat vervoer per luchtpost slechts een onderdeel uitmaakt van het totale traject.

Nadere details worden bij de postpakketkaarten zelf vermeld.

Opmerking

In de loop van de jaren '50 is het principe losgelaten van een luchtpostpakket als 1 tarief per gewichtsklasse. Daarna is het tarief gesplitst in een prijs per pakket/gewicht en een toeslag voor luchtrecht per gewichtseenheid.

Geraadpleegde literatuur:

- Pakketpost en pakketposttarieven van Nederland naar het Buitenland en naar onze (voormalige) Overzeese Gebiedsdelen 1882-1970. Drs. H Buitenkamp, 1992
- Handboek Postwaarden Nederland, G. Holstege, J. Vellekoop, R. van den Heuvel
- Website Handboek Postwaarden Nederland
- Alle afbeeldingen zijn uit eigen verzameling

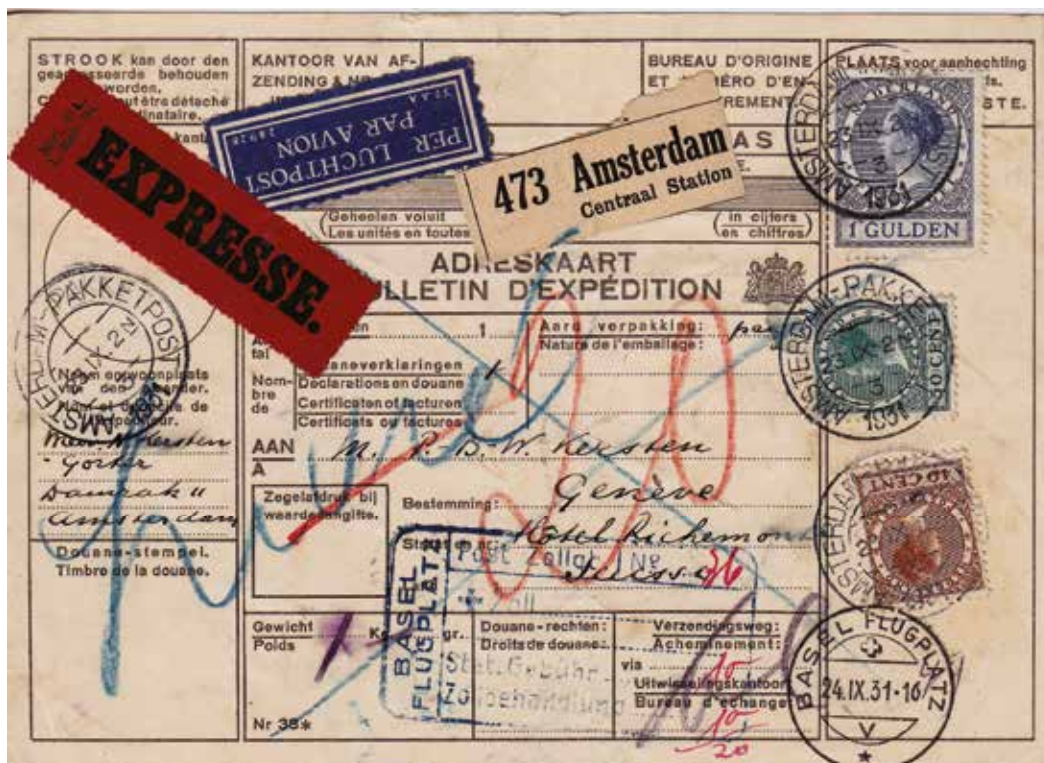
Lisse, 9 september 1926, bestemming Kopenhagen, Denemarken. Gewicht postpakket 5,00 kilogram (maximum).

Tarief: postpakket van 5 kilogram per luchtpost van 1.7.1926 tot 16.10.1926 4,72½ gulden (volgens catalogus van Buitenkamp 4,37½ gulden).Expresrecht van 1.7.1926 tot 20.4.1940 40 cent.

Totaal: 5,12½ gulden, voldaan met 5 gulden Koningin Wilhelmina type Bontkraag en 12½ cent Koningin Wilhelmina type Veth.

Hillegom, 2 juni 1930, bestemming Bern, Zwitserland. Gewicht postpakket 4,00 kilogram
 Tarief: postpakket van 4 kilogram van 18.4.1928 tot 1.4.1935 4,85 gulden. Remboursrecht: vast recht 15 cent. Remboursrecht: variabel recht 5 cent per 10 gulden. Totaal: 5,05 gulden, voldaan met zegels van Koningin Wilhelmina type Veth

Amsterdam CS, 23 september 1931, bestemming Geneve in Zwitserland. Gewicht postpakket 1,00 kilogram.
 Tarief: luchtpostpakket van 1 kg. 1,50 gulden vanaf 18.4.1928 tot 1.4.1938. Expresrecht: 40 cent vanaf 16.10.1926 tot 10.5.1940. Totaal: 1,90 gulden voldaan met zegels Koningin Wilhelmina type Veth
 Bijkomende kosten in Zwitserland: invoerrechten 36 cts, tolbehandelingskosten 10 cts, statistiekrecht 10 cts. alles vermeld met rode inkt.

STA COL	PER LUCHTPOST PAR AVION	AN AFZEN. (S) VAN (KET(TEN))	BUREAU D'ORIG ET NUMÉRO(S) (OU DES) COL
NEDERLAND PAYS-BAS			
E 20 GRAVENHAGE RIJNSTRAAT		Fr. 20	
ADRESKAART BULLETIN D'EXPÉDITION			
NAAMEN WOONPLAATS VAN DE AFZENDER NOM ET DOMICILE DE L'EXPÉDITEUR <i>A. A. Kestel Rijnschuit 32 den Haag Seeland</i>		AAN <i>J. D. Lemckert</i> A <i>R. R. 2</i> Straat en huisnummer Rue et numéro Plaats van bestemming Lieu de destination <i>Abannon</i> Land van bestemming Pays de destination <i>Canada - Ontario</i>	
DOUANE-STEMPEL TIMBRE DE LA DOUANE		Gewicht/Poids <i>4 kg 300 g</i> Douane-rechten Droits de douane Verzendingsweg Voie d'expédition <i>Amsterdam</i> AMSTERDAM	

's-Gravenhage-Rijnstraat, 23 december 1959, bestemming Icanon, Canada. Gewicht postpakket 4,300 kilogram.

Tarief: pakket van 3 tot 5 kilogram 3,60 gulden. (In rekening is gebracht een pakket tot 10 kilogram, 7,50 gulden). Toeslag voor luchtrecht 4,20 gulden per 500 gram. 4,300 kilogram is 9 maal 4,20 gulden is 37,80 gulden, juist berekend. Totaal: 7,50 plus 37,80 is 45,30 gulden

STROOK 19 door de gestreepte lijnen behouden worden COUPON peut être détaché par le destinataire	KANTOOR VAN AFZENDING EN NR(S) DING EN NR(S) HET/DE PAKKET(T)	E 714 Amsterdam Pakketpost lokale	
Stempel v. h. kantoor van afzending Timbre du bureau d'origine	NEDERLAND AANGEGEVEN WAARDE - VALEUR DE		
NAAMEN WOONPLAATS VAN DE AFZENDER NOM ET DOMICILE DE L'EXPÉDITEUR <i>MEU N.V. P.O. BOX 501 AMSTERDAM</i>	AAN <i>Hoofd Centraal Beheer Randstad</i> A <i>Hollandia</i> Straat en huisnummer Rue et numéro Plaats van bestemming Lieu de destination <i>N.N. Guinea</i> Land van bestemming Pays de destination		
DOUANE-STEMPEL TIMBRE DE LA DOUANE	Gewicht/Poids <i>5 kg 700 g</i> Douane-rechten Droits de douane Verzendingsweg Voie d'expédition <i>Amsterdam</i> AMSTERDAM		

Amsterdam CS-Inklaring, 21 juni 1961, bestemming Hollandia, Ned. Nieuw Guinea. Gewicht postpakket 5,700 kilogram.

Tarief: postpakket 5 tot 10 kilogram 2,95 gulden. Toeslag voor luchtrecht 6,00 gulden per 500 gram. 5.700 kilogram is 11 maal 6,00 gulden is 66,00 gulden. Totaal: 68,95 gulden

STROOK kan door de geadresseerde behouden worden COUPON peut être détaché par le destinataire Stempel v. h. kantoor van afzending Timbre du bureau d'origine NAAM EN WOONPLAATS VAN DE AFZENDER NOM ET DOMICILE DE L'EXPÉDITEUR Henri Teulings Kerkstr. 57 's Hertogenbosch Holland DOUANE-STEMPEL TIMBRE DE LA DOUANE	KANTOOR VAN AFZENDING EN NR(S) E 144 HET/DE PAKKET(T) PER LUCHTPOST PAR AVION AANGEGEVEN WAAR FL. _____ (Het guldenbedrag in letters - Les unités en toutes lettres) (in cijfers - en chiffres) A D R E S K A A R T B U L L E T I N D' E X P É D I T I O N Aantal Pakketten 1 1 Aard verpakking: pakket Colis Nature de l'emballage: Douaneverklaringen 1 Déclarations en douane Certificaten of facturen 1 Certificates ou factures AAN <i>Mission Parker C. Hulsen</i> A <i>St. Petrus Senior Seminar</i> Straat en huisnummer: <i>Pedu</i> Rue et numéro: Plaats van bestemming: <i>Cape Coast</i> Lieu de destination: <i>Ghana</i> Land van bestemming: <i>Ghana</i> Pays de destination: GEWICHT/POIDS 2 kg 200 g kg g kg g P 30 F Douane-rechten: _____ Droits de douane: Verzendingsslag: _____ Acheminement: via <i>Asd. Schephol</i> Bureau d'échange: Bureau d'échange: PLATIN TIT HERTOGENBOSCH 22 JUN 1962 HERTOGENBOSCH 22 JUN 1962 HERTOGENBOSCH 22 JUN 1962 HERTOGENBOSCH 22 JUN 1962
--	---

's Hertogenbosch, 22 juni 1962, bestemming Pedu, Ghana. Gewicht postpakket 2,200 kilogram.
 Tarief: postpakket van 1 tot 3 kilogram 2,70 gulden. Toeslag voor luchtrecht 3,80 gulden per 500 gram (5 eenheden). 5 maal 3,80 gulden is 19,00 gulden. Totaal: 21,70 gulden. Saillant detail: er is uitgegaan van een pakket van 3 tot 5 kilogram waarvoor 3,25 gulden (55 cent meer) verschuldigd was. Totaal: 22,25 gulden, voldaan met Koningin Juliana type 'en profil'.

STROOK kan door de geadresseerde behouden worden COUPON peut être détaché par le destinataire Stempel v. h. kantoor van afzending Timbre du bureau d'origine NAAM EN WOONPLAATS VAN DE AFZENDER NOM ET DOMICILE DE L'EXPÉDITEUR Th. VAN HUYSTEE N.V. Postbus 301 LEEUWARDEN DOUANE-STEMPEL TIMBRE DE LA DOUANE	KANTOOR VAN AFZENDING EN NR(S) E 44 HET/DE PAKKET(T) PER LUCHTPOST PAR AVION AANGEGEVEN WAAR FL. _____ (Het guldenbedrag in letters - Les unités en toutes lettres) (in cijfers - en chiffres) A D R E S K A A R T B U L L E T I N D' E X P É D I T I O N Aantal Pakketten 1 4 Aard verpakking: carton Colis Nature de l'emballage: Douaneverklaringen 2 Déclarations en douane Certificaten of facturen 2 Certificates ou factures AAN <i>Galeries et Grand Bazar du Boulevard</i> A <i>Anspach 3.A.</i> Straat en huisnummer: <i>30-36, Boulevard Anspach</i> Rue et numéro: Plaats van bestemming: <i>BRUXELLES</i> Lieu de destination: Land van bestemming: <i>BELGIQUE</i> Pays de destination: GEWICHT/POIDS 1 kg 950 g kg g kg g P 30 F Douane-rechten: _____ Droits de douane: Verzendingsslag: _____ Acheminement: via <i>Schephol</i> Bureau d'échange: Bureau d'échange: PLATIN TIT LEEUWARDEN 14 NOV 1962 LEEUWARDEN 14 NOV 1962 LEEUWARDEN 14 NOV 1962 LEEUWARDEN 14 NOV 1962
---	---

Leeuwarden-Station, 14 november 1962, bestemming Brussel, België. Gewicht postpakket 1,950 kilogram.
 Tarief: pakket van 1 tot 3 kilogram 2,05 gulden. Toeslag voor luchtrecht, 10 cent per 500 gram (4 eenheden). 4 maal 10 cent is 40 cent. Totaal: 2,45 gulden, voldaan met een roodfrankering van 1,95 gulden en een postzegel van 50 cent Koningin Juliana en profil. Dringende pakketten naar België waren vanaf 1952 weer mogelijk tegen het dubbele van het basistarief. Per luchtpost was dus goedkoper en wellicht sneller. Het strookje URGENT / DRINGEND heeft hier dus geen invloed op het tarief.

AANWIJZINGEN
De afzender is verplicht
Voor vele landen is
eventuele aanvulling
op Pakketten beschreven op
DE PAKKETTEN.

Indien de uitreiking
Si la livraison du
a) dat mij een
qu'un avis C
b) dat de kans
que l'avis C
c) dat het pak-
que le colis
d) dat het pak-
que le colis
e) dat het pakket wordt afgeleverd of terugzonden
que le colis soit livré ou réexpédié par l'avis de surface.

f) dat het pakket wordt verzonden per l) land- en/of zeepost/luchtpost ter uitreiking aan de oorspronkelijke geadresseerde f)
que le colis soit réexpédié par l) voie de surface/aérienne aux fins de livraison au destinataire primitif f);
g) dat het pakket wordt verkocht voor mijn rekening en op mijn risico;
que le colis soit vendu à mes risques et périls;
h) dat het pakket als afgezaan wordt beschouwd;
que le colis soit traité comme abandonné;

Handtekening van de afzender (Signature de l'expéditeur)
Daggra IV-Biemen.
[Signature]

ONTVANGENSWIJS VAN DE GEADRESSEERDE
RÉCÉPISSE DU DESTINATAIRE
De ondergetekende verklaart het/de aan omzette zijde vermelde pak-
ket(ten) te hebben ontvangen.
Le soussigné déclare avoir reçu le(s) colis désigné(s) au recto de
ce bulletin.

HANDTEKENING/SIGNATURE
TE: A: DE: LE: 19

Restant van de frankering op de achterzijde 7,70 gulden

STROOK kan door de geadresseerde behouden worden
COUPON peut être détaché par le destinataire

Stempel v. h. kantoor van afzending
Timbre du bureau d'origine
AMSTERDAM-CENTRAAL
22 XII 66

NAAMEN WOONPLAATS VAN DE AFZENDER
NOM ET DOMICILE DE L'EXPÉDITEUR
EICHHOLTZ
Leidsestraat 43
AMSTERDAM

DOUANE-STEMPEL
TIMBRE DE LA DOUANE

KANTOOR VAN AFZENDING EN NR(S) VAN HET/DE PAKK
BUREAU D'ORIGINE NUMÉRO(S) DU (DES)
E 352
AMSTERDAM
Centraal
Station

A D R E S S E
BULLETIN D'EXPÉDITION
NEDERLAND □ PAYS-BAS
AANGEGEVEN WAARDE-VALEUR DÉCLARÉE
7,480
(In guldenbedrag in letters - Les unités en toutes lettres) (In cijfers en chiffres)

Aantal Pakketten
Colis
1
Dossieverklaringen
Déclarations en douane
1
Certificaten of facturen
Certificats ou factures

AAN A
Frau. Ursula Tillmann
Sommerstrasse 1
Duisburg - Meidenck
Duitsland
(Land van bestemming / Pays de destination)

PERLUCHTPOST PAR AVION
P 3/AA
Bureau d'échange:

PLAATS VOOR AANHECHTING VAN FRANK FRZEGELS - LIEU POUR POSTE
02853
60c NEDERLAND
60c NEDERLAND
60c NEDERLAND
60c NEDERLAND
10 GULDEN NEDERLAND
15c NEDERLAND
50c NEDERLAND
50c NEDERLAND

Benachrichtiging
hinterlassen
Pak 28/12

Amsterdam-Centraal Station, 22 december 1966, Bestemming Duisburg-Meidenck, West-Duitsland. Gewicht postpakket 7,480 kilogram.

Tarief: postpakket van 5 tot 10 kilogram vanaf 1.7.1966 tot 1.1.1967 6,75 gulden. Toeslag voor luchtrecht 40 cent per 500 gram (15 eenheden). 15 maal 40 cent is 6,00 gulden. Totaal: 12,75 gulden. Er is 13,55 gulden geplakt, rekenfoutje van tweemaal 40 cent meer!? (mogelijk ander gewicht na herweging door de PTT). Duits stempeltje "bericht achtergelaten"

PER LUCHTPOST PAR AVION
P 4579 PTT

ART 86 Sassenheim

DE - Naam en adres van de afzender
N.V. MECANORMA-POLYVROOM
Teylingerlaan 9,
Sassenheim.

AAN - Naam en adres van de geadresseerde
R. MATTON COMPANY AB.,
Radmansgatan 1,
STOCKHOLM 8
Sweden.

Aangegeven waarde - Valeur déclarée: in cijfers: Aangeg. w. fl. - or.
Niet geldend in letters - Les unités en lettres: en chiffres: Val. décl. fr. - or.

Amsterdam

Document PTT

Aantal - Nombre de pakketten - colis: 1
Soort van de verpakking (1): pak
Natuur van de verpakking (1): pak
Gewicht - Poids: 18 250
1) list, pakket, doos, rol, enz. carton, paquet, carton, etc.

Sassenheim, 29 februari 1968, Bestemming Stockholm, Zweden.. Gewicht postpakket 18,250 kilogram.

Tarief: postpakket van 15 tot 20 kilogram 15,95 gulden. Toeslag voor luchtrecht 60 cent per 500 gram (37 eenheden). 37 maal 60 cent is 22,20 gulden. Uitklaringsrecht 50 cent (strookje "document") vanaf 1.5.1966 tot 1.7.1971. Totaal: 38,65 gulden, voldaan met Koningin Juliana 'en profil'.

ADRESKAART BULLETIN D'EXPÉDITION

PLAATS VOOR NUMMER STROOK (STROKEN) P-4

Van - Naam en adres van de afzender / Nom et adresse de l'expéditeur
J. J. Bouwmeester
Lewenlaan 56
Den Haag - Holland.

Aan - Naam en adres van de geadresseerde / Nom et adresse du destinataire
J. J. BOUWMESTER
8596, Lemieux St.
La Salle, Prov. Quebec
Canada.

Aangegeven waarde - Valeur déclarée: in cijfers: Aangeg. w. guld-fr.
Niet geldend in letters - Les unités en lettres: en chiffres: Val. décl. fr.-or.

Amsterdam

Schiphol

Aantal - Nombre de pakketten - colis: 1
Soort van de verpakking (1): pak
Natuur van de verpakking (1): pak
Gewicht - Poids: 1 200 X
1) list, pakket, doos, rol, enz. carton, paquet, carton, etc.

's Gravenhage-Almeloplein, 16 februari 1970, bestemming La Salle, Quebec, Canada. Gewicht postpakket 1,200 kilogram.

Tarief: postpakket 1 tot 3 kilogram 4,55 gulden. Toeslag voor luchtrecht 3,10 gulden per 500 gram. 1,200 kilogram is driemaal 3,10 gulden is 9,30 gulden. Totaal: 13,85 gulden.

De Chaco-oorlog (1932-1935): een oorlog door zegels

Dr. Guy Coutant

De “Chaco” is een gebied zo groot als de helft van Frankrijk. Het heeft de vorm van een driehoek, waarvan de zuidelijke punt Asunción, de hoofdstad van Paraguay, is, en de twee zijden de stromen Paraguay en Pilcomayo. Het is een vrij eenvormig plateau, met in feite een contrast: alhoewel het dicht begroeid is, bevat het praktisch geen drinkbaar water. Het klimaat is er zeer warm en uiterst ongezond.

Huidige kaart van Paraguay en het Chaco – gebied
(http://mainly28s.com/odds/005_Gran_Chaco_War.html)

De Chaco behoorde officieel tot Paraguay. Het werd de inzet van een harde oorlog tussen Bolivia en Paraguay, alhoewel het als dusdanig praktisch geen economisch belang had. Waarom is er dan een oorlog ontstaan voor zo een onherbergzaam gebied? De oorzaak is dubbel.

- Men heeft een tijd gehoopt er oliebronnen te vinden. Aan de ene kant steunde de “Standard Oil” (Esso) Bolivia, terwijl de “Royal Dutch” (Shell) de zijde van Paraguay koos... Amerikaanse boringen vielen echter allemaal negatief uit.

- De hoofdoorzaak ligt echter op geografisch gebied: Bolivia, het buurland van Paraguay, en gelegen in het noordwesten van de Chaco, zocht ten allen prijs een toegang tot de zee. De uitweg naar de Stille Oceaan was onmogelijk, door het bestaan van Chili en Peru. Bolivia hoopte echter de Atlantische Oceaan te kunnen bereiken via de Rio Paraguay, die uitmondt in de Rio de la Plata.

Het probleem van de grenzen tussen Bolivia en Paraguay stelde zich in feite reeds sinds de 19de eeuw. Er waren tussen beide regeringen jarenlange onderhandelingen, met telkens nieuwe, wankelende overeenkomsten, zoals in 1879, 1887, 1894, 1897 en 1907.

Rond 1932 dacht Bolivia de tijd aangebroken om de Chaco in te nemen, en zo de lang verwachte toegang tot de Atlantische Oceaan te kunnen verwezenlijken. Bolivia rekende op weinig tegenstand vanwege Paraguay: dit land was immers uiterst verzwakt door een reeks burgeroorlogen. Tussen 1871 en 1932 waren er voortdurend staatsgrepen, die niet minder dan 41 presidenten in die periode aan de macht brachten!

Aanvankelijk was -de Chaco inderdaad maar door enkele kleine Paraguayaanse garnizoenen verdedigd. Sinds 1928 waren de Bolivianen progressief naar het oosten en het zuiden opgerukt, en rond 1932 was bijna de helft van de Chaco, zonder echte oorlogsfeiten, in hun handen (1928: val van het fort “Vanguardia”; 1932: val van het fort van Pitiantuta).

Wat was nu de rol van de filatelie bij de ontketening van die oorlog?

- In 1928 gaf Boliviaë een eerste zegel uit, met de kaart van het land, waarbij de Chaco ingelijfd was. De vermelding was duidelijk: “Chaco Boliviano”.

1928: Eerste zegel met de landkaart van Boliviaë, en de vermelding “Chaco Boliviano”

- In 1930, in 1932, in 1933, en tot de eerste februari 1935 herhaalden zij telkens deze provocatie: steeds op de zegels de uitdrukkelijke vermelding “Chaco Boliviano”.

1930-1935: Boliviaanse zegels, met de vermelding “Chaco Boliviano” op de landkaart.

- Uiteraard kon Paraguay het daar niet bij laten. Reeds in 1924 werden zegels uitgegeven met de kaart van Paraguay, maar zonder grensmarkeringen.

1924: Landkaart van Paraguay, maar zonder grensmarkeringen.

- Van 1927 tot 1935 verscheen de landkaart opnieuw herhaaldelijk op zegels, maar ditmaal met de grensmarkeringen, en met de vermelding “Chaco Paraguayo”.

1927 – 1935: Landkaart van Paraguay, met grensmarkeringen. De Chaco maakt hier deel uit van het Paraguayaans grondgebied.

In 1932 gaf Paraguay als antwoord op de Boliviaanse zegels, op zijn beurt zegels uit met een gedetailleerde kaart van het Chaco-gebied, met als tekst: “El Chaco Boreal ha sido, es, y sera del Paraguay”. Dit was de rechtstreekse aanleiding tot de oorlog (zomer 1932).

1932-1936: Landkaart met de vermelding: “Chaco Paraguayo”. Tekst: “El Chaco Boreal ha sido, es, y será del Paraguay”.

1937: Brief van het Paraguayaans ministerie van justitie, in Asunción, naar Buenos Aires. Vier maal dienstzegel nr. 91, met de vermelding "El Chaco Boreal ha sido, es, y será del Paraguay".

In beide landen werd de propaganda niet alleen gevoerd met postzegels, maar ook met slogans, stempels en vignetten, die het nationaal gevoel moesten aanwakkeren.

Zo vinden we in Bolivia de afstempeling:

*El Chaco Boreal
es y será siempre de Bolivia
is and will always be Bolivian
est et sera toujours bolivien
ist und wird immer Bolivien sein*

1937: Boliviaanse luchtpostbrief naar Duitsland, via Condor, met de viertalige propaganda – afstempeling.

1938: Boliviaanse luchtpostbrief met op de verso de viertalige propaganda – afstempeling.

- Paraguay daarentegen gebruikte meer nationalistische vignetten, met propagandateksten voor de toekenning van de Chaco aan Paraguay, uitgegeven door de “Legión Civil Extranjera”

1933: Brief naar Oostenrijk. Vignet met de tekst: “Paraguay asks that the whole Chaco question be submitted to arbitration”.

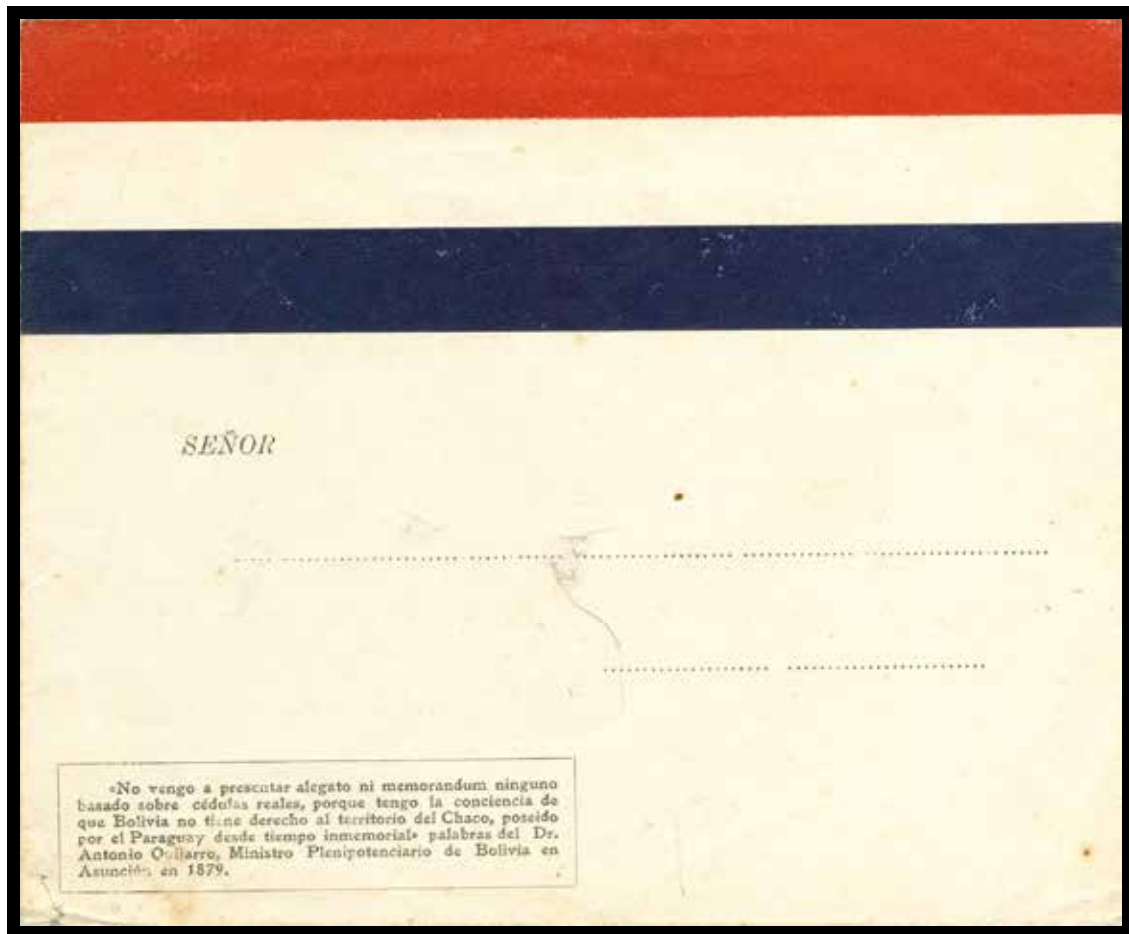
1934: Brief naar Duitsland, met op de achterzijde drie propaganda-vignetten, met Duitse tekst, die de aanspraken van Paraguay op het Chaco-gebied onderlijnen.

- Ook tijdens de oorlog zelf liep de propaganda met postzegels, afstempelingen en vignetten verder. De Paraguayaanse soldaten hadden tijdens de Chaco-oorlog omslagen in portvrijdom ter beschikking, met op de voorzijde een tekst, die eraan herinnert dat Bolivia reeds in 1879 zijn aanspraken op het gebied had laten varen:

“No vengo a presentar alegato ni memorandum ninguno basado sobre cédulas reales, porque tengo la conciencia de que Bolivia no tiene derecho al territorio del Chaco, poseído por el Paraguay desde tiempo immemorial”
Palabras del Dr. Antonio Quijarro, Ministro Plenipotenciario de Bolivia en Asunción en 1879.

Op de achterzijde staat volgende tekst:

***Correspondencia del Soldado
Chaco Paraguayo***

Paraguayaanse omslag in portvrijdom voor de "Correspondencia del Soldado". Chaco Paraguayo.

- Het is evident dat de oorlog veel miserie met zich meebracht bij de burgerbevolking. In Paraguay werd een speciale stempel gebruikt, met als tekst:

***La Junta N de Auxilios
Con el
Apoyo privado
Ampara a las familias
Indigentes de los soldados
Del Chaco Paraguayo
Ayudadla***

(De vereniging voor bijstand steunt, samen met de private hulp, de behoeftige families van de soldaten van de Paraguayaanse Chaco. Steun haar!)

1934: Brief van Asunción naar Parijs, met deze stempel.

De Westerse mogendheden volgden deze oorlog van dichtbij, omdat enerzijds de stafchef van het Boliviaanse leger de Duitse kolonel Hans Kundt was, en anderzijds de stafchef van het Paraguayaanse leger José Félix Estigarribia was, die zijn militaire opleiding in Frankrijk en Noord-Afrika had gekregen, en een leerling van maarschalk Foch was.

Estigarribia werd in 1939 tot president gekozen, na een korte periode van ongenade en ballingschap. Hij stierf op 7 september 1940 in een vliegtuigongeluk. Het is een veteraan van de Chaco-oorlog, Alfredo Stroessner, die van 1954 tot 1989 president – en dictator – van Paraguay was.

1978: Opname van president José Félix Estigarribia in het "Salon de Bronze", d.w.z. de galerij van nationale helden.

Iedereen dacht dat het moderne Boliviaanse leger het kleine Paraguay zou verpletteren. Als voorbeeld: de luchtmacht van Paraguay bestond uit... 8 bommenwerpers, en 4 jachtvliegtuigen uit de eerste wereldoorlog, en de artillerie bestond uit 32 kanonnen. Hun geweren werden "mata-Paraguayos" genoemd, d.w.z. doders van Paraguayanen, omdat zij meer ontploften dan vijanden doodden.

Het moet vermeld dat België tijdens deze oorlog de voornaamste wapenleverancier aan Paraguay is geweest.

Nochtans beschikte Paraguay over twee troeven, spijs een duidelijke inferioriteit op gebied van manschappen en bewapening:

- Een fantastische aanpassing aan het terrein, met veel meer weerstand tegen droogte en hitte. Die terreinfactoren werden onderschat door de Duitser Hans Kundt.
- Een grote tactische behendigheid van de Paraguayaanse leiders, in de eerste plaats van de stafchef José Estigarribia.

Tegen alle verwachtingen in speelde hij de rol van David tegen Goliath, en hij begon met een grootscheeps succesvol offensief. Nadien volgden een reeks veldslagen, waarbij de Paraguayanen schitterend gebruik maakten van het terrein, en de Bolivianen zware verliezen toebrachten (juli 1933: slag van Nanawa, en december 1933: slag van Zenteno).

De Duitser Kundt werd in Bolivië afgezet, en vervangen door Enrique Peñaranda. Onder diens leiding herbegon het Boliviaans offensief. Beide legers gingen tot het uiterste, maar in december 1934 behaalde Paraguay de beslissende overwinning in de slag van Cañada el Carmen.

Uiteindelijk werd op 12 juni 1935 te Buenos Aires een wapenstilstand getekend. Deze wapenstilstand kwam tot stand dank zij de inspanningen van de Argentijnse minister van buitenlandse zaken Carlos Saavedra Lamas. Hij werd in 1936 om zijn bemiddeling beloond met de Nobelprijs voor de vrede.

Argentinië, 1936: Carlos Saavedra Lamas.

Na drie jaar onderhandelen werd op 11 augustus 1938 een vredesverdrag ondertekend te Buenos Aires. Met dit verdrag werd het grootste deel van de Chaco toegekend aan Paraguay, terwijl Bolivië zijn toegang tot de Rio de la Plata kreeg, door vrij fluviaal verkeer te bekomen op de Rio Paraguay.

Paraguay was dus de grote, onverwachte overwinnaar, maar de oorlog had het leven gekost aan 150.000 man. Meer nog dan de wapens was de hoofdoorzaak ziekte en ontbering: infecties, avitaminosen, paludisme, enz.

Uiteraard verschenen in Paraguay, de overwinnaar, postzegels om deze vrede en de overwinning te gedenken.

Wapens van Paraguay en de zes deelnemende landen aan de vredesconferentie van Buenos Aires

Triomphantelijke vermelding "Chaco Paraguayo"

Vlaggen van Paraguay En Bolivia

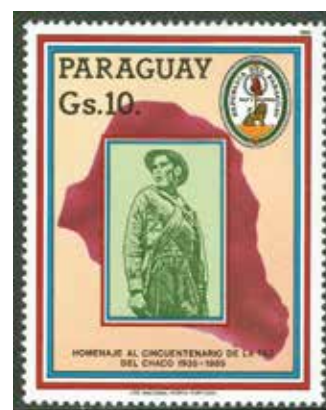
1939: Enkele van de talrijke Paraguayaanse zegels die de overwinning van Paraguay en de vrede van de Chaco herdenken.

In Bolivia verschenen uiteraard maar weinig zegels om de vrede van de Chaco te herdenken: een opdrukzegel in 1966, en een paar zegels in 1991, 1995, 1997 en 1999.

1966, 1991 & 1995: Boliviaanse herdenkingen van de vrede van de Chaco.

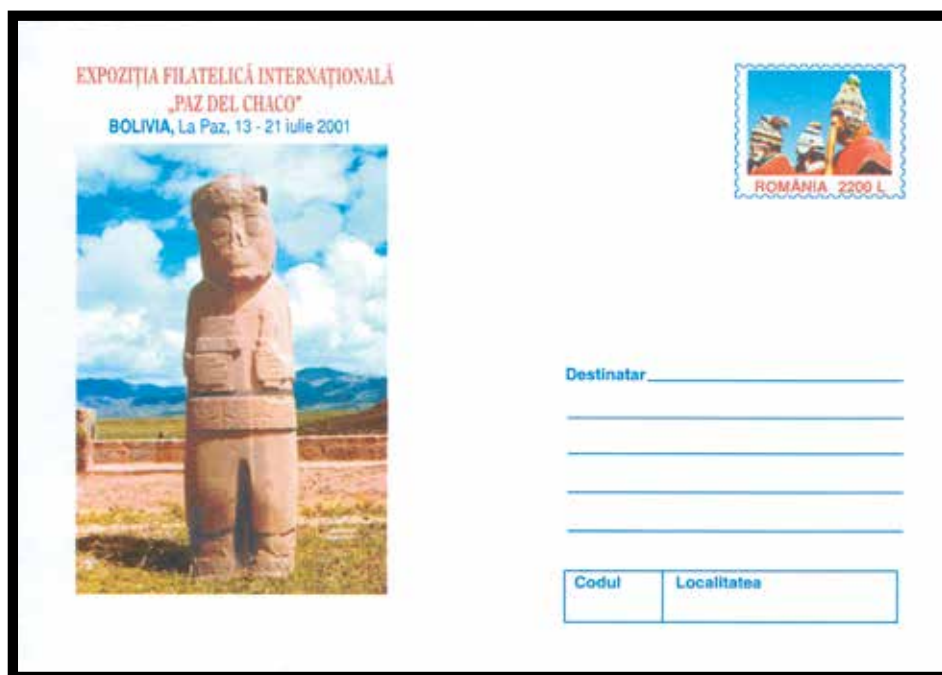
In Paraguay daarentegen verschenen, zoals te verwachten, tal van reeksen om de overwinning en de vrede te vieren, en de Chaco-helden te huldigen. De eerste reeks werd reeds uitgegeven begin 1940, en verder in 1957, 1961 en 1985.

1940, 1957, 1961, 1985: enkele van de talrijke zegels uit reeksen ter herdenking van de Paraguayaanse overwinning en de vrede van de Chaco.

Het is verheugend vast te stellen dat de postzegels, die mede door hun virulente teksten aan de basis lagen van de oorlog, nu een teken van de verzoening en vriendschap zijn tussen de twee landen: In 2001 werd een gezamenlijke filatelistische tentoonstelling gehouden in La Paz (Bolivië), en in 2007 werd een tweede filatelistische tentoonstelling gehouden in Asunción (Paraguay), telkens rond het thema “Paz del Chaco”.

2001: Roemeense omslag ter gelegenheid van de internationale postzegeltentoonstelling “Paz del Chaco” in La Paz, Bolivië, 13 – 21 juli 2001.

2007: “Paz del Chaco '07”: gezamenlijke filatelistische tentoonstelling van Bolivië en Paraguay in 2007, gehouden in Asunción.

Zwitserse verrekeningstempels gebruikt voor de post naar Frankrijk 1828 - 1845

Jo Lux

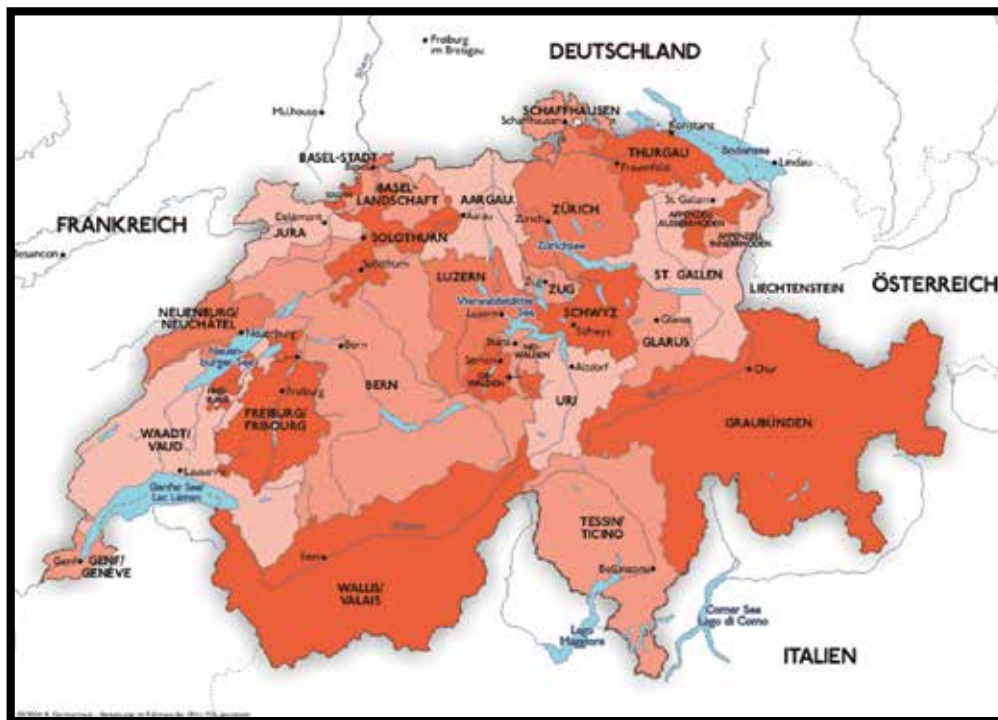

Aan de hand van diverse artikelen over de post uit Zwitserland naar Frankrijk, duiken verschillende vragen op over de aangebrachte cijferstempels alsook de Zwitserse verrekeningstempels. Het is voor verschillende mensen niet duidelijk dat de stempels gebruikt voor het aangeven van het bedrag dat Frankrijk aan de Zwitserse Kantons vergoed, de cijferstempels 1 tot 13 deciem zijn voor de enkele brief. Tevens dienen de Kreuzer stempels uit het rayon als afstandstempel of rayonstempel. Verdragen tussen de Zwitserse Kantons en Frankrijk bepalen met welk verrekeningstempel de brieven worden voorzien.

In Nederland/België als ook Pruisen met Frankrijk worden de brieven voorzien van een rayonstempel zoals wij deze kennen met L.P.B.1.R. of voor Pruisen C.P.R.3 of 4. Aan de hand hiervan werd het cijfer vastgesteld: een 4, 6 of 8.

In Zwitserland kennen we bv. de stempels als LB.4K. of BE.10 K of LZ. 4k^f. enz. zie onderstaande tabellen. Basel wisselde uit via het grenskantoor Huningue en Belfort.

De verhouding tussen Franse Franken en Kreuzer is: 2,30 Frank = 60 Kreuzer of 1 deciem = 2,6 Kreuzer.

Kaart met de indeling van de Kantons

Kanton Basel:

Postverdrag tussen Basel en Frankrijk vanaf 24-11-1828, vanaf 1-4-1829. Tot het verdrag treden bij de Kantons Luzern, Uri, Tessin, Schaffhausen en Aargau. Vanaf 1836 Kanton Solothurn en 1842 Schwyz. Brieven naar Zuid-Frankrijk uit Schaffhausen en Aargau konden nog met Fischer Post verzonden worden. Van de acht mogelijke Zwitserse afstandsrayons werden voor Basel de volgende stempels aangemaakt (zie onderstaande tabellen).

Kanton Basel - Frakrijk
1829 – 1845 via Huningue / Belfort

Kantons Basel, Basel-land, Aargau, Luzern, Schaffhausen, Uri, Tessin.	Cijfer in zwart / rood	Verrekening stempel in Zwart	Kleur rood	Gebruikt van - tot
Uitgewisseld werd tussen Basel en Huningue zonder vergoeding.	---			20-6-1830- 4-10-1830 in zwart 26-7-1836- 13-8-1842 in rood
Basel en omstreken tot 40 Km.	2 / 2 decim			6-4-1829- 10-1-1833 in zwart 7-2-1833- 22-11-1845 in rood
Kantons: Aargau, Luzern, Solothurn.	3 / 3 decim			14-4-1830- 14-6-1832 in zwart 16-9-1833- 3-9-1845 in rood
Kanton: Schaffhausen.	4 / 4 decim			2-1-1830- 17-11-1832 in zwart 1-4-1833- 1-6-1841 in rood
Kantons: Uri, Schwyz, Zug.	5 / 5 decim			3-9-1829- in zwart 11-8-1842- 21-12-1843 in rood
Kanton: Tessin.	6 / 6 decim			2-4-1829- 14-9-1831 in zwart 20-6-1834- 11-1-1845 in rood

2

19 december 1839, Basel → Le Havre via Belfort. Voorzien van de Stempel **ZU SPÄT** (te laat gepost). Buitenlands aandeel **2** deciem + afstand port (600 Km.) 9 deciem = totaal port 11 deciem. Frankrijk betaalt aan Basel per 7 ½ gram in bundel 2 deciem = 4 Kreuzer.

5

28 juli 1843, Einsiedeln → Lyon. Kanton Basel ontvangt van Frankrijk **12 Kreuzer** per 7 ½ gram. De brief werd eerst gestempeld met **LB 10 K** en met **LB 12 K** gecorrigeerd. Buitenlands portaandeel **5** dec. + Belfort → Lyon 6 dec. = **11 deciem**. Basel ontvangt van Frankrijk 12 Kreuzer en betaalt aan Kanton Schwyz 8 Kreuzer. Kanton Zürich ontvangt van Kanton Schwyz 6 Kreuzer.

Kanton Zürich;

Postverdrag tussen Zürich en Frankrijk van 21-11-1828 vanaf 1-4-1829. Tot het verdrag treden bij de Kantons Schwyz, Zug, Thurgau, Glarus en Graubünden. Op 1-7-1834 trad ook Unterwalden tot het verdrag bij, tevens werd op 22-11-1828 een extra convent afgesloten met de Kantons Sankt Gallen en Appenzell die hiermee tot het verdrag behoorden. **De route:** Aangezien Zürich het met Basel niet eens werd over een Transit verdrag, verliep deze route tot 30-6-1840 via het Groot Hertogdom Baden en werd uitgewisseld via Lörrach en Huningue. Als grenskantoren werden aangewezen Zürich en Huningue. Het grenspunt voor Frankrijk is ook hier Belfort. In het verdrag met Zürich waren de afstandsrayons zoals in de volgende tabel van toepassing.

Kanton Zürich – Frankrijk

1829 – 1845 via Huningue

Kantons Zürich, Schwyz, Zug, Thurgau, Glarus, Graubünden Sankt Gallen en Appenzell en later Unterwalden.	Cijfer in zwart / rood	Verrekening stempel in Zwart	Kleur rood	Gebruikt van - tot
Kantons: Zürich, Zug.	3 / 3 decim	L.Z. 8.Kr	L.Z. 8.Kr	15-11-1829- 22-11-1841 in zwart 13-5-1842- 13-10-1845 in rood
Kantons: Glarus, Thurgau, Unterwalden, Sankt Gallen, Appenzell, Schwyz.	5 / 5 decim	L.Z. 12.Kr	L.Z. 12.Kr	3-5-1829- 27-1-1842 in zwart 20-5-1842- 4-10-1845 in rood
Kanton: Graubünden.	6 decim	L.Z. 16.Kr	L.Z. 16.Kr	25-3-1833- 27-8-1841 in zwart 3-6-1842- 28-4-1845 in rood

3
**L.Z.
8.Kr**

29 mei 1833, Zürich → Lyon. Buitenlands aandeel 3 decim + 6 decim afstand
port Belfort → Lyon x 1 ½ voor 7 ½ - 10 gram = 14 decim. Rayonstempel L.Z. 8.
Kr. in zwart, ingangstempel **SUISSE/ PAR /BELFORT**
Links boven gewicht aanduiding in handschrift voor tweede gewicht.

5

L.Z.
12.Kr

3 maart 1843, Schennis → Strassbourg. Brief uit Kanton Sankt Gallen voorzien met de stempel **L.Z. 12. Kr**. Cijferstempel **5** en de entreestempel **SUISSE/ BELFORT/ 5 MARS 43**. In handschrift 10 gram en *Amtbrief* links boven. Port 18 deciem = 5 deciem buitenlands aandeel + 4 deciem Belfort → Strassbourg x 2 voor het gewicht.

6

L.Z.
16.Kr

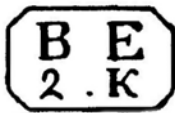
28 januari 1843, OBERZOLLBRUK → Straßburg. Brief uit Kanton Graubünden voorzien van de stempel **L.Z. 16. Kr**. Cijferstempel **6** en de ingangstempel **SUISSE /BELFORT/1 FEVR. 43**. Hier is duidelijk de buitenring onderbroken. De stempel **OBERZOLLBRUK**. In handschrift boven links 10 gram en het totaal port 20 deciem = buitenlands aandeel 6 dec. + Belfort → Straßburg 4 dec. x 2 voor gewichtprogressie 10 tot 20 gram.

Kanton Bern:

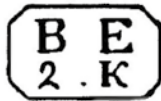
De nieuwe regerende post van het Kanton Bern sluit op 8-12-1832 met Frankrijk een nieuw postverdrag af. Men had in werkelijkheid het bestaande oude verdrag met Fischer van 1828 overgenomen, behalve Genève dat sinds 1831 een eigen Postadministratie had. Het verdrag trad vanaf 1-1-1833 in werking Voor de zuidelijke departementen werd in pakket uitgewisseld tussen Bern en Ferney en voor de westelijke departementen werd voor Bern uitgewisseld tussen Porrentruy en Delle (F.) Er werden nieuwe stempels aangemaakt met de letters **BE (Bern)**. Onder het 8e Zwitsers brieftoon waren volgens de Berner administratie de volgende gebieden ingedeeld; Sonceboz, Delémont, Porrentruy, Brienz, Meiringen en Saignelégier. Mogelijk ook met uitzondering de correspondentie uit Sankt-Gallen, Schwyz, Uri, en Zug met 16 Kreuzer.

Kanton Bern - Frankrijk

1833 – 1845 via Delle

Kanton Bern	Cijfer in zwart / rood	Verrekening stempel in Zwart van Bern	Zwart van Porrentruy	Gebruikt van - tot
Grensrayon Porrentruy van uit het 1 ^e Zwitsers rayon naar het 1 ^e Frans rayon.	1 decim			18-1-1833- 14-12-1844
Uit het 2 ^e Zwitsers rayon naar het eerste Frans rayon tot 40 Km. vanaf Delle gemeten.	2 decim			18-1-1833- 5-11-1845
De plaatsen Bern, Biel, en Aarberg.	3 / 3 decim			18-9-1833- 23-9-1845 Bern 10-9-1840- 15-12-1843 Porrentruy
De plaatsen Burgdorf, Balsthal, Langenthal, Solothurn, Fribourg, Murten en Thun.	3 decim			20-6-1834- 11-1-1845 Bern 3-8-1843- 27-11-1845 Porrentruy
De plaatsen Emmenthal, Olten en Bulle.	4 / 4 decim			22-4-1833- 20-4-1845 Bern 19-4-1833- 3-3-1842 Porrentruy
		Bern – Ferney in zwart		
De post voor de 36 zuidelijke Franse Departementen verliep van Bern over Geneve / Ferney. Thun, Emmenthal, Solothurn, Balsthal en Aarau vallen in de afstandsgroep 6 met 12 Kreuzer.	5 / 5 decim			23-4-1833- 20-4-1845 BE 10.K 7-1-1833- 18-8-1844 BE 12.K
In het 7 ^e rayon vallen de volgende plaatsen: Langenthal, Biel, Huttwil, Saanen, Unterseen, Olten en Schaffhausen.	6 / 6 decim			15-4-1838- 6-9-1845 BE 14.K 10-1-1833- 2-11-1845 BE 16.K

1

Porrentruy → Montbéliard via Delle. Frankrijk vergoedt hier 1 deciem voor de grensregio en berekent binnenlands port van 2 deciem. In totaal dus te betalen port van 3 deciem.

6

10 december 1833, St-Imier → Marseille. Brief gewicht boven 15 gram. Brief uit het 8e Zwitsers afstandsrayon of briefrayon, port 33 deciem = 6 dec. + 7 dec. Ferney → Marseille x 2 ½ gewichtprogressie. Het stempel B E 16.K werd in Bern maar zeer zelden geplaatst!

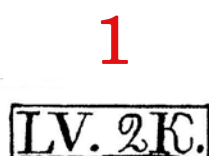
Kanton Vaud:

Kanton Vaud was sinds 1805 in het bezit van een eigen postadministratie. Op 9-6-1828 kwam het tussen Kanton Vaud en Frankrijk tot een nieuw postverdrag, ingaande 1-10-1828. Tevens ingesloten in dit verdrag was ook de post uit het Kanton Wallis. De post naar de zuidelijke Franse Departementen verliep via Coppet en Ferney en naar west Frankrijk via Orbe en Pontarlier. Het Kanton Vaud bezorgde de brieven tot Pontarlier en werd hiervoor door Frankrijk vergoed met 2 resp. 4 Kreuzer. Het stempel LV. 2K. tot Cossonay-Yverdon is het meest zeldzame stempel en werd zeer waarschijnlijk in Ballaigues aangebracht.

Kanton Vaud – Frankrijk

1828 – 1845 via Coppet en Ferney

Kanton Vaud = Waadt De post voor het zuiden van Frankrijk liep over Coppet en Ferney.	Cijfer in zwart / rood	Verrekening stempel in Zwart		Gebruikt van - tot
Brieven via Ferney vanuit Coppet werden met 2 Kreuzer belast.	1 decime	LV. 2K.	----	17-11-1828- 1-12-1844
Brieven uit Nyon 2 ^e rayon (afstandgroep).	2 / 2 decimen	1. LV. 4K.	2. LV. 4K	1. 6-1-1830- 16-11-1842 2. 8-8-1843- 19-1-1845
Brieven uit het 3 ^e rayon (afstandgroep) bv. Lausanne. Door slijtage komen verschillende types voor. 4 ^e rayon (afstandgroep) 8 Kreuzer = 3 deciem, bv. Freiburg of Payerne.	3 / 3 decimen	1. LV. 6K. 2. LV. 6K	3. LV. 6K. 4. LV. 8K.	1. 21-2-1829- 2-4-1838 2. 25-7-1837- 21-6-1843 3. 15-9-1843- 20-11-1845 4. 20-7-1829- 31-10-1843
De 10 en 12 Kreuzer werden gebruikt voor Wallis; Wallis werd verdeeld in 2 districten. Unterwallis met 10 Kreuzer.	4 / 4 decimen	LV. 10K.		2-1-1829- 28-11-1843
Oberwallis met 12 Kreuzer.	5 / 5 decimen	LV. 12K.		6-1-1831- 1-8-1841

9 februari 1838, Coppet → Verberie
Oise. Ongefrankeerde brief vanuit het
1^e Zwitsers afstand rayon, Frankrijk
vergoedt 1 deciem = 2 Kreuzer
aan Kanton Vaud.

Kanton Vaud – Frankrijk via Orbe en Pontarlier

Kanton Vaud = Waadt De post voor west Frankrijk liep via Orbe en Pontarlier.	Cijfer in zwart / rood	Verrekening stempel in Zwart		Gebruikt van - tot
De grensregio.	1/1 decim	LV. 2K.	----	1834-1836
2° afstandgroep (2° rayon).	2/2 decim	1. LV. 4K. 2. LV. 4K.	3. LV. 4 K	1. 5-10-1830- 2-3-1841 2. 20-4-1841- 23-11-1843 3. 20-9-1843- 16-11-1845
3° afstandgroep De meeste post kwam uit de regio Lausanne.	3/3 decim	1. LV. 6K. 2. LV. 6K.	3. LV. 6 K.	1. 20-10-1828- 28-9-1836 2. 13-4-1837- 7-4-1841 3. 20-7-1841- 16-11-1845
Brieven vanuit het Unterwallis tot Sion.	4/4 decim	1. LV. 10K. 2. LV. 10 K.	3. LV. 10 K	1. 15-9-1829- 5-8-1836 2. 10-8-1841- 21-7-1842 3. 4-10-1843- 23-8-1844
Brieven vanuit Sion tot Sierre en voor Oberwallis tot Brig.	5/5 decim	1. LV. 12K. 2. LV. 12K.	3. LV. 12 K	1. 6-4-1829- 1-8-1841 2. 12-6-1841- 26-8-1843 3. 19-4-1839- 3-11-1845

28 januari 1845, St-Croix → Pontarlier.
Ongefrankeerde brief uit het 1° Zwitsers
afstand rayon naar het 1° Frans rayon.
Frankrijk vergoedt aan Kanton Vaud
2 decim = 4 Kreuzer. Route via Orbe.
Stempel LV.4K, in gebruik van
1843 -1845 is zeldzaam!

3

LV. 6K.

9 januari 1836, Lausanne → Paris. Ongefrankeerde brief abusievelijk naar Ferney gestuurd aldaar voorzien met het stempel **SUISSE/ PAR/ PONTARLIER** zodat de taxatie op een ordentelijke manier werd toegepast. Het port bedraagt hier; 3 deciem buitenlands aandeel + afstand port 7 deciem = 10 deciem. Brief: na 10 gram dubbel port 20 deciem.

LV. 6K.

9 januari 1838, Lausanne via Coppet en Ferney → Lyon. Ingangstempel **SUISSE/ PAR/ FERNEY**, rayon stempel LV. 6K. Frankrijk betaalt aan Kanton Vaud 3 deciem = 6 Kreuzer

Kanton Neuchâtel:

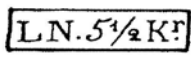
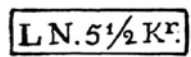
23 januari 1828 kwam tussen Kanton Neuchâtel en Frankrijk een nieuw postverdrag tot stand. Door dit nieuwe verdrag werd de plicht tot frankeren ingesteld! Het verdrag deze van ging samen met het Kanton Vaud en Fischer van kracht op 1 oktober 1828. Het uitwisselen vond plaats tussen Neuchâtel (CH.) en Pontarlier (F.) Neuchâtel bracht de post tegen vergoeding naar Pontarlier.

Brieven uit het Kanton Neuchâtel voor de plaatsen Pontarlier, Morteau, Champagnole enz. moesten kosteloos overgedragen worden. Deze werden voorzien met het stempel **LN = Lettre Neuchâteloise**. Behalve via Pontarlier werd ook uitgewisseld via Les Verrières voor het dal de Travers.

De valuta omrekening tussen het Kanton Neuchâtel en Frankrijk werd gehanteerd met de verhouding 2,25 Franse Frank = 60 Kreuzer.

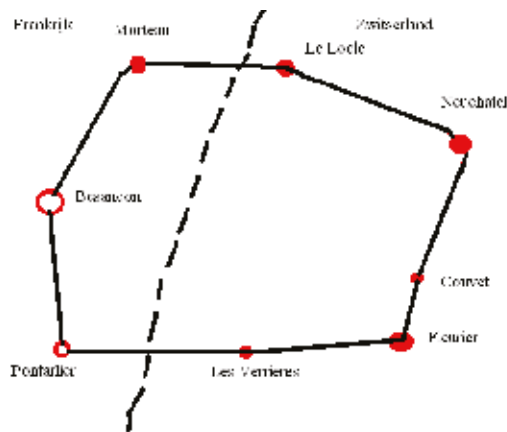
Kanton Neuchâtel - Frankrijk

1828 – 1845 via Pontarlier

Kanton Neuchâtel.	Cijfer in zwart / rood	Verrekening stempel in Zwart	In Blauwgroen	Gebruikt van - tot
Neuenburg bracht de post zelf in de volgende kantoren Pontalier, Morteau en Champagnole.	----	gratis		4-6-1838- 4-1-1845
Kanton Neuchâtel.	2 / 2 decim	1. 	2. 	1. 30-11-1828- 8-5-1835 2. 30-9-1835- 25-9-1845
Kanton Neuchâtel.	2 decim			1-12-1829- 20-5-1831 in Verrières

6 juni 1833, Vaumarcus → Salins. De ongefrankeerde brief uit de grensrayon moest gratis overhandigd worden, vandaar gestempeld met het zeldzaam stempel **LN**. Port = 3 decim voor brief gewicht 7 ½ -10 gram. Eerst fout gestempeld met het stempel door **XXX** in ongeldig hersteld.

25 maart, La Chaux de Fonds → Besançon. Ongefrankeerde brief via Neuchâtel (later via Morteau) voorzien van het stempel **LN.5½Kr** = 2 deciem buitenlands aandeel + 3 deciem Pontarlier → Besançon, totaal port 5 deciem.

16 augustus 1838, Neuchâtel → Lyon via Pontarlier. Vanaf 1835 tot 1845 werd het verrekeningstempel in blauw aangebracht **LN.5½Kr**. Ingangstempel **SUISSE/ PAR/ PONTARLIER** tot 1837 in rood. Vanaf 1839 ontvangt Pontarlier de cirkelstempel in rood met de 1 en bij overdracht via Morteau het stempel **SUISSE/ 3 / PONTARLIER**.

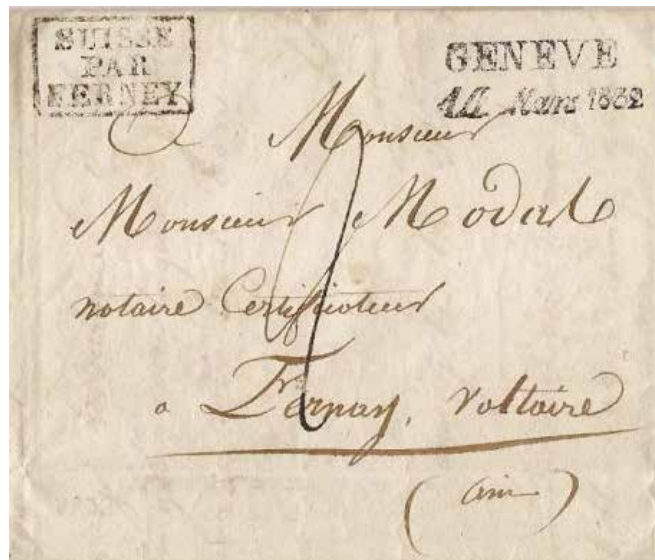
Kanton Genève:

Op 30 mei 1831 kwamen het Kanton Genève en Frankrijk bijeen om een nieuw postverdrag af te sluiten. Met ingang van 1 juli 1831 werd het in gebruik genomen. Hierbij werden de meeste regels uit het Fischer verdrag voor Genève alsook Freiburg overgenomen. Alleen de stempels F.F.4. & G.F.4. werden door het stempel **LG = Lettre Genève** vervangen, tot 1841 in het zwart en vanaf 1841 tot 1845 in rood. Genève was verplicht de brieven naar Ferney te brengen en kreeg hiervoor een vergoeding van Frankrijk van 4 Kreuzer per 7 ½ gram.

Kanton Genève – Frankrijk

1-7-1831 – 30-11-1845 via Ferney

Kanton Genève.	Cijfer in zwart / rood	Verrekening stempel in Zwart	In rood	Gebruikt van - tot
Kanton Genève.	2/2 decim	LG (4 Kreuzer)	LG (4 Kreuzer)	5-7-1831- 20-10-1840 in zwart 22-1-1841- 14-9-1845 in rood

14 maart 1832, Genève → Ferney. Ongefrankeerde brief binnen het grensrayon. Deze moest volgens het verdrag gratis overgedragen worden, vandaar niet voorzien van de stempel LG en alleen Franse port aangerekend.

12 oktober 1844, Céligny/Genève → Lyon. Ongefrankeerde brief. Sinds 22 januari 1841 is de kleur van de stempel LG in rood. Frankrijk betaalt aan Genève 4 Kreuzer per 7 ½ gram.

Kanton Fribourg:

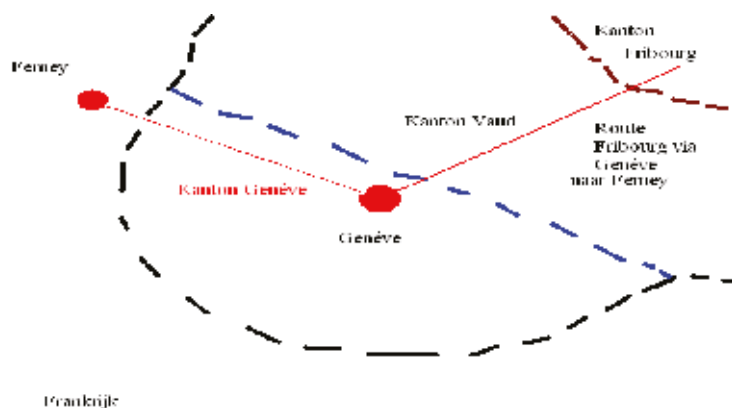
Toen in Fribourg het verdrag met Fischer ten einde was, trad ook Fribourg tot het verdrag tussen Genève en Frankrijk toe, ingaand op 1-8-1832. Ter verrekening met Frankrijk werd een nieuwe stempel aangemaakt: **L.G.10K**. eerst in het zwart, dan in blauwgroen en vanaf 1839 in rood. Frankrijk betaalt aan Fribourg 10 Kreuzer per 7 ½ gram en Frankrijk taxeerde deze brieven met 4 deciem. Ook hier werden de brieven waarschijnlijk tot Genève gebracht en daar gestempeld. Uitgewisseld werd steeds in bundels van 30 gram a 7 ½ gram per brief maar de meeste brieven wogen amper 5 tot 6 gram, dus per bundel waren dit geen 4 brieven maar 5 tot 6 brieven, hiervoor ontving Frankrijk 5 of 6 x 4 deciem = 20 of 24 deciem per bundel. Maar het betaalt aan Fribourg maar 4 x 10 Kreuzer = 40 Kreuzer = 15 deciem. Dus Frankrijk verdient hier 5 tot 9 deciem per bundel.

Kanton Fribourg – Frankrijk 1-8-1832 – 18-4-1845 via Genève en Ferney

Kanton Fribourg	Cijfer in zwart / rood	Verrekening stempel in Zwart	In rood en blauwgroen	Gebruikt van - tot
Kanton Fribourg	4 / 4 decim	1. L.G.10K (4 Kreuzer)	2. L.G.10K 3. L.G.10K (4 Kreuzer)	1. 27-12-1832- 15-6-1839 in zwart 2. 9-4-1838- 4-12-1839 In blauwgroen 3. 11-1-1839- 18-4-1845 in rood

30 augustus 1837, Estavayer-Le-Lac → Avignon. Ongefrankeerde brief voorzien van de in het zwart aangebracht stempel L.G. 10K.

11 juni 1838, Fribourg → Genève → Bros. Stempel L.G. 10K in blauwgroen alleen gebruikt 1838/1839. Genève/Fribourg ontvangt van Frankrijk 10 Kreuzer per 7 ½ gram. Port in Bros 4 deciem + 7decim = 11 deciem + 1^d voor bezorging door landelijke postbode.

8 oktober 1839, Montet → Dole, via Genève en Ferney. Afstand / rayonstempel L.G. 10K in rood. gebruikt van 1839 tot einde van het verdrag op 30-12-1845. Tevens werd sinds 1839 op alle kantoren het cirkelstempel Ferney gebruikt.

Bronvermelding: Handbuch Geschichte von Genf, Richard Schäfer, Handbuch Auslandpostverkehr – Destinationen Schweiz – Frankreich – Transit, Richard Schäfer. Alle getoonde brieven uit web-winkel Just-Prephilately, Andreas Grünewald Schwäbisch-Gmünd.

Les affranchissements tricolores composés de «Médallons» de Belgique

James Van der Linden

Un vrai affranchissement tricolore se compose de trois timbres-poste émis dans trois nuances différentes. S'agissant des timbres du type « médaillon », ce sont les 10 + 20 + 40 centimes pour un affranchissement de 70 centimes. Ces affranchissements sont rares et très recherchés.

Les affranchissements tricolores pour la Lombardo-Vénétie

Nous connaissons déjà depuis longtemps cet emploi pour les lettres pour la Lombardie-Vénétie, affranchies à 70 centimes.

La convention du 1er avril 1852 entre la Belgique et la Prusse stipule dans son article 21 :

‘Les lettres dont les Offices appartiennent à l’Association postale Allemande, n’auront à supporter, si elles sont transmises par les postes prussiennes, d’autre taxe que les lettres de et pour la Prusse’. Donc pour le troisième rayon et pour l’Union Postale Allemande, 40 centimes, plus pour le deuxième rayon belge 20 centimes et pour le premier rayon 10 centimes, résultant en 60 ou 50 centimes de port.

Ce tarif concernait donc aussi l’Etat lombardo-vénitien, dont les acheminements passaient en transit par la Prusse et l’Autriche (Par voie de Berlin, Dresde, Bodenbach –entrée en Autriche – Vienne et Vérone).

Dans l’article 24, sont définis les divers types d’affranchissement de la Belgique pour l’Italie par la Prusse selon l’Etat de destination:

Les lettres pour les autres Etats italiens (n’appartenant pas à l’Autriche), étaient jusqu’au 5 mai 1852 passibles d’une taxe à trois gros pour le transit allemand et deux gros pour le transit suisse.

Le 5 mai 1852, la circulaire n° 110 modifie l’itinéraire à destination des Etats italiens méridionaux. Les lettres échangées par l’office des postes de Prusse et ces Etats, pouvaient être acheminées vers leurs destinations respectives, sans transiter par la Suisse et n’étaient plus passibles, en Belgique, d’une taxe ‘externe’ de trois gros d’argent, à percevoir au profit de la Prusse.

Cependant, l’acheminement par la Suisse fut maintenu, même pour les lettres à destination de la Lombardo-Vénétie qui dépendait de l’U.P.A.

Acheminées par la voie de Bade, Zürich et Camerlata à Milan, la route était plus rapide mais l’affranchissement soumis à une surtaxe de 3 kreuzers ou un gros d’argent. (Convention austro-suisse de 1852, art.7).

Pour ces lettres le port au départ de Belgique était majoré de 10 centimes, soit un total de 70 au lieu de 60 centimes. Le texte de la convention ne souffle mot de ce port, que l’office allemand devait confirmer par la notion « 1 » (1 gros = 3 kreuzers, transit Suisse) de la Prusse et en Milan la griffe VIA DI SVIZZERA (pas toujours évident en apparence). La confusion en Belgique était complète ainsi que le montrent les lettres connues: 60 centimes pour Vérone ; 4 lettres à 70 centimes pour Padoue dont seulement une avec la mention VIA DI SVIZZERA et une à 60 centimes pour Venise, toutes datées entre 1855 et 1860.

Liège pour Padoue, du 6 mai 1852 par voie de Prusse, affranchie à $10 + 40 = 50$ centimes. PD belge, confirmé par le 'Franco.' rouge appliqué par le bureau prussien d'Aix-la-Chapelle. 10 centimes premier rayon belge, 40 centimes 3ième rayon prussien (UPA)¹.

Gand 9 juin 1855 pour Vérone, affranchie à $40 + 20 = 60$ centimes, conditionnée pour la voie de Prusse. PD belge, confirmé par le 'Franco.' rouge appliqué par le bureau prussien d'Aix-la-Chapelle².

Un exemple illustrant la confusion. À Aix, on nota le **1 Sgr** à l'encre bleue, adéquat aux 3 kreutzers pour le transit suisse d'après la convention austro-prussienne de 1852, mentionnée ci-haut.

¹ 'Les destinations étrangères', Monacofil 2009, p.26.

² Ibid p. 27.

L'acheminement ne suivait pas la route par Berlin, mais par Bade, Bâle, et le St Gothard pour arriver à Milan, où on appliquait la griffe VIA DI SVIZZERA en rouge.

Bruxelles premier septembre 1862, pour Padoue, affranchie $40 + 20 + 10 = 70$ centimes : 20 pour le deuxième rayon, 40 pour l'UPA et 10 pour le transit suisse, l'affranchissement n'est donc pas superfétatoire, comme décrit³. PD belge, confirmé par le 'AUS BELGIEN PAR AACHEN / FRANCO' rouge appliqué par le bureau ambulant 10, Verviers – Cologne. Remarquons que la marque de passage de Milan manque.

Bruxelles 10 février 1858 pour Mantoue (Lombardo Vénétie). Affranchie à $40 + 20 + 10 = 70$ centimes 20 c. pour la Belgique, 40 c. pour la Prusse, 10 c. pour la Suisse). Grande griffe **PD** confirmé par « AUS BELGIEN PER AACHEN/ 1 11/2/ * FRANCO * » en rouge (VdL 242) de l'ambulant 10, Verviers-Cologne qui note *fr I.* à l'encre bleue, le crédit pour le transit suisse, les 3 kreutzers suivant la convention austro-prussien de 1852. Acheminé par la Prusse et la Suisse

³ Ibid, p. 28

vers Milan où on appliqua la griffe rouge « VIA DI SVIZZERA » (VdL 2938). Cachet d'arrivée « MANTOVA/15/ 2» avec le cachet de la 1^{ière} distribution.

Les affranchissements tricolores pour la Prusse

Les affranchissements tricolores composés de trois timbres-poste pour la Prusse sont très rares. Je n'en connais que quatre lettres et elles ne sont venues sur le marché que récemment. On les a d'abord considérées comme 'superfétatoires' parce qu'ils ne rentraient pas dans le concept des affranchissements du temps vers la Prusse de 20, 30, 50 ou 60 centimes, dépendant du rayon belge ou Prusse.

La convention de 1852 singularisa la tarification des lettres d'une manière plus simple que les conditions de la précédente en 1847. La taxe était la somme des ports externes des deux pays qui étaient, selon la distance, divisée en rayons : deux pour la Belgique et trois pour la Prusse. Le poids maximal de la lettre simple était de 15 grammes en Belgique correspondant à un gros allemand⁴. Ceci dit, pour les affranchissements du 1er rayon belge, la Belgique était due à 10 centimes et 20 c. pour le 2ème. Le quote-part pour la Prusse : 10 c. pour le 1er, 20 pour le 2ème et 40 pour le 3ème y compris les Etats de l'U.P.A.

Mais l'article 12 de la convention nous apprend, qu'il y avait une différence dans la conversion des monnaies des deux pays. Si l'article 8 annonce que, pour les lettres affranchies de Belgique pour la Prusse on devait percevoir pour 1 gros 10 centimes, pour deux gros 30 centimes et pour 3 gros quarante centimes. Seulement pour les lettres simples à 15 grammes, l'article 12 nous renseigne : *'Pour la conversion du port prussien en monnaie belge, les bureaux d'échange de l'intérieur se conformeront aux principes de l'art 12 du recueil la taxe d'un gros ne sera plus comptée et perçue en Belgique qu'à raison de 10 centimes au lieu de 20 centimes par lettre. Toutefois il reste bien entendu que les ports multiples, dus pour une lettre pesante, devront dans tous les cas être totalisés en gros et réduits ensuite au taux de 12 ½ centimes par gros en forçant toute fraction de décime jusqu'au décime entier.'*

Lettre du 5 février 1861 d'Anvers vers Suedteln, (Prusse)⁵, affranchie à 10 + 20 + 40 : 70 centimes. Note manuscrite 'Anhängend Muster/ ohne Wert' (échantillons sans valeur). Poids. 16 gr.

Acheminée par l'ambulant Est, en connexion avec l'ambulant Prussien X, qui frappe la marque d'entrée 'AUS BELGIEN PER AACHEN/ FRANCO' en rouge pour confirmer le PD belge.

⁴ Marc Lebrun: '1852, une année clé pour les relations postales belgo-allemandes', Catalogue Phila-Kortrijk, 2002, p.270

⁵ Collection Dr. Jean Huys

- L'article 9 (Annexe) stipule : *l'application aux échantillons de marchandises. Ceux-là, expédiés isolément ou accompagnés d'une lettre ...au delà de 15 grammes,...les deux objets réunis devront être soumis à la taxe ordinaire des lettres.*

La lettres pesant 16 grammes était passible pour le parcours en Belgique de deux ports simples soit 40 centimes pour le parcours en Prusse deux ports simples ou 2 gros soit $12 / 2 \times 2 = 25$ centimes = 65 centimes, soit fraction forcée 70 centimes.

Bruxelles, 19 août 1854 pour Cologne, affranchie par $20 + 10 + 40 = 70$ centimes. Petite griffe PD. Poids '23' grammes et au verso '2': deux ports dus à la Belgique.

Acheminée par l'ambulant Est, en échange avec l'ambulant 10 Cologne - Verviers, qui frappa au verso 'AUS BELGIEN PER AACHEN' en Franco. La lettre pesant 23 grammes était passible pour le parcours en Belgique de deux ports simples soit 40 centimes pour le parcours en Prusse deux ports simples ou 2 gros soit $12 / 2 \times 2 = 25$ centimes = 65 centimes, soit fraction forcée 70 centimes.

Bruxelles 28 octobre pour Elberfeld, affranchie par $40 + 20 + 10 = 70$ centimes, grande griffe PD. Et note de poids : '16/2' 16 grammes, 2 ports.

Acheminée par l'ambulant de l'Est, en échange avec l'ambulant 10 Cologne - Verviers, qui frappa au verso 'AUS BELGIEN PER AACHEN/FRANCO'.

Les insuffisances de port

Les lettres pesantes insuffisamment affranchies de Belgique furent taxées en Prusse sur le même principe de 1 gros d'argent = 12 ½ centimes.

Anvers pour Bonn (Prusse), 30 octobre 1853 affranchie à 3 x 20 c. = 60 centimes. Le cachet „PD“ fut surchargé par la griffe encadrée „Timbre/ insuffisant“ correspondant au c.à.d. „EST N° 3/ 30/ OCT./ 1853“ du bureau frontière qui biffa les „2“ décimes, notés au verso, quote-part pour la Belgique pour un simple port. Il nota au recto le poids de „23“ (grammes), appliqua la marque de rayon „BELG:2^E R:“ (VdL 562) et rectifia le (double) quote-part à „4“ décimes, à l'encre brune.

Cachet d'entrée de l'ambulant Prussien 10 : „AUS BELGIEN/ 10/10 4/Z/ B/ PER AACHEN“ en rouge (VdL 241), ce bureau indique au recto le poids allemand „1 3/10 l“ (lot = 15 grammes) et le port dû „5 ½“ gros d'argent à l'encre bleue.

L'art. 12 de la convention note qu'en cas des ports multiples dus pour une lettre pesante, le gros se réduisait au pied de 12 ½ centimes (au lieu de 10 centimes), en forçant tout fraction de décime résultant de cette opération jusqu'au décime entier.

Les 23 grammes exigeaient pour une lettre non affranchie 2 ports, soit 2 x 20 = 40 centimes pour la Belgique et 2 x 1 gros (à 12 ½ c.) = 25 c. pour le premier rayon prussien, soit 65 c au taux de 12,5 c.par gros = 5 ½ gros d'argent comme notés à l'encre bleue.

Wavre 25 janvier 1853, avec cachet de boîte rurale 'P' de Grez-Doiceau pour Bochum (*Reg. Bezirk Arnsberg*). Affranchie à $2 \times 20 + 2 \times 10 = 60$ centimes, le port simple pour le 2ème R. belge et le 2ème R. Prusse. Le poids fut vérifié au bureau d'échange de l'ambulant Est et constaté à **16 grammes**. Donc double port : 120 centimes. On frappa le cachet 'Timbre /insuffisant'.

Les 16 grammes exigeaient pour une lettre non affranchie 2 ports, soit $2 \times 20 = 40$ centimes pour la Belgique et 2×2 gros (à $12 \frac{1}{2}$ c.) = 50 c. pour le deuxième rayon prussien soit 90 centimes = $7 \frac{1}{2}$ gros d'argent comme notée.

Un affranchissement tricolore superfétatoire pour Hambourg (poste de la Tour et Tassis)

La convention entre la Belgique et Tour et Tassis du 14 avril 1852 était basée sur les mêmes principes que celle conclue en 1852 avec la Prusse. Les correspondances étaient assimilées pour le port belge et le port étranger à celles originaires ou à destination du 3ème rayon Prussien.

L'article 18 autorisa l'emploi de timbres-poste et l'article 34 donna la réduction du gros d'argent au taux de $12 \frac{1}{2}$ centimes.

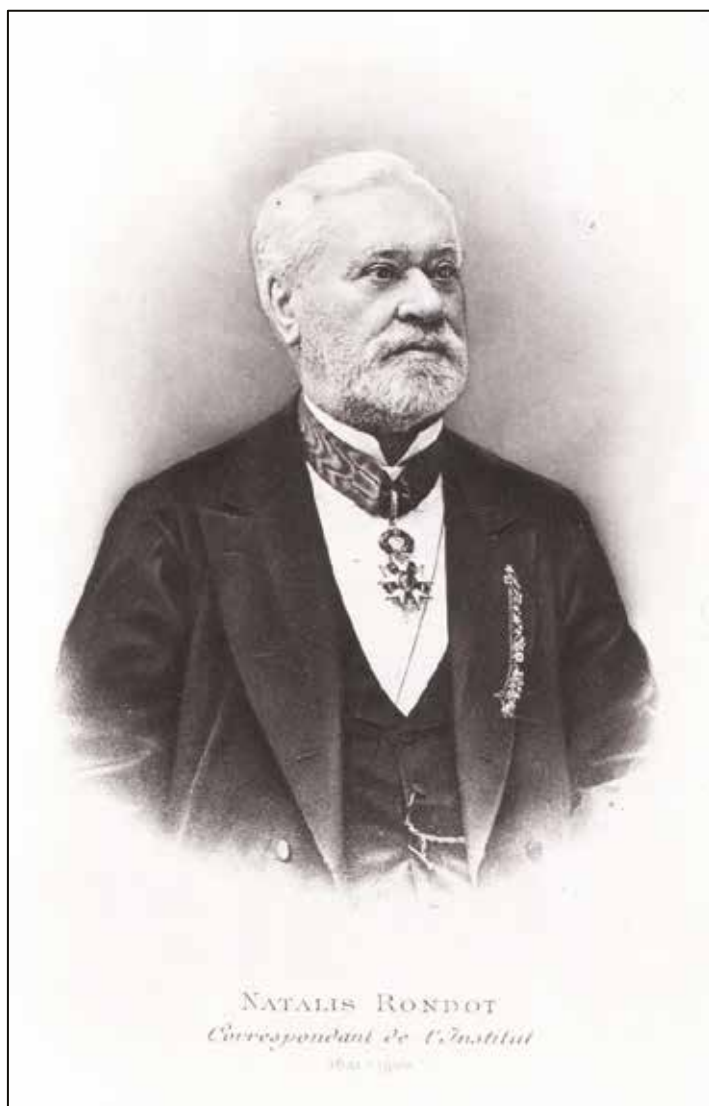

Bruxelles 28 octobre 1852 pour Hambourg⁶, poids '11 g', (en dessous des 15 g. de la lettre simple) affranchie par $40 + 20 + 10 = 70$ centimes. Un affranchissement correct de 20 c. pour la Belgique et 40 c. pour le 3ème rayon Prusse (UPA). Port superfétatoire de 10 centimes.

⁶ Collection Dr. Jean Huys.

Natalis Rondot, « une personnalité philatélique trop injustement ignorée »

Vincent Schouberechts

A l'occasion de l'exposition MonacoPhil 2013 retraçant les débuts de la littérature philatélique qui s'est tenue en décembre dernier, un ouvrage intitulé « Les jalons de la littérature philatélique au XIXème siècle » est paru. Nous vous en proposons cet extrait qui relate la vie et les articles philatéliques publiés dans divers journaux dans les toutes premières années de la philatélie encore balbutiante. Ce constat avait déjà été fait il y a près de 80 ans dans un ouvrage publié par un club philatélique situé à Anvers, et qui rendait hommage à l'auteur en rééditant les articles « philatéliques » publiés dans le *Magasin Pittoresque* et déjà tombés dans les oubliettes de l'histoire de la Philatélie à l'époque! C'est en retraçant le parcours professionnel de Natalis Rondot que l'on va rapidement pouvoir élaborer des pistes nous permettant de comprendre comment cet homme était à l'époque si bien documenté pour un sujet où tout était encore à découvrir.

Fig. 1 : Natalis Rondot

Une vie bien remplie :

Né en 1822 à Saint-Quentin, il se dirige vers des études qui le mèneront à travailler pour l'industrie lainière. Il va rapidement se distinguer dans son domaine et être envoyé à l'âge d'à peine 23 ans pour une mission en Chine. Un des objectifs de cette mission était d'explorer le marché chinois, Natalis Rondot étant plus particulièrement désigné pour étudier l'industrie lainière et voir s'il était possible d'exporter des produits manufacturés vers ce pays qui à l'époque ne fait que s'entre-ouvrir à l'économie occidentale. Revenu en France, Rondot se fait remarquer en travaillant pour la chambre de commerce de Paris en établissant une statistique sur l'industrie à Paris. Il sera chargé en 1860 comme commissaire du Gouvernement français de rédiger de nouveaux tarifs douaniers pour le commerce avec l'Angleterre. Il fut un des promoteurs de l'industrie de la soie et de son exportation de Chine vers la ville de Lyon. Il devint l'ambassadeur de la ville auprès des ministères et des administrations basées à Paris. Dans le même temps, il fait partie de tous les jurys des Expositions universelles et est chargé

de missions dans pratiquement tous les pays européens. Nous voyons ainsi que « son carnet d'adresses » se fournit ainsi de manière exponentielle et que cela va lui être utile lorsqu'il va entreprendre de rassembler un maximum d'informations relatives aux nouvelles émissions de timbres-poste. Il est ainsi aux premières loges pour demander à travers son réseau d'informateurs des renseignements puisés à la source auprès des différentes administrations postales et qui vont être étudiés avec toute la rigueur scientifique d'un homme habitué à manier des données complexes grâce à ses talents d'industriel, d'économiste, de statisticien et d'historien. Le plus étonnant, c'est que notre homme semble ne jamais avoir collectionné les vignettes auxquelles il a donné leurs premiers

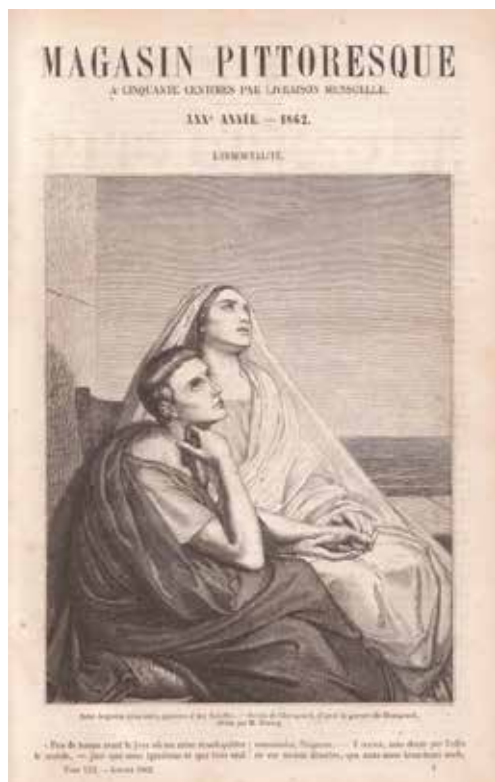

Fig. 2 : Page de titre de l'année 1862 du Magasin pittoresque. Ce journal avait une vocation d'éducation en illustrant entre autres des tableaux que le lecteur ne pourrait autrement jamais admirer.

titres de noblesse à travers l'ensemble de ces articles si bien documentés et tombés bien malgré lui dans l'oubli quasi complet ! Il n'est pas nécessaire, nous semble-t-il, de continuer ainsi à énumérer plus avant la différence flagrante dans l'approche faite par Natalis Rondot d'un sujet nouveau dans ces années 1860. Il est bien dommage que seuls quelques chercheurs philatélistes aient pu retrouver trace de cet auteur à qui nous nous devons de rendre hommage à travers ces quelques lignes.

Nous allons voir que ces articles publiés à Paris vont se répandre comme une trainée de poudre dans d'autres journaux de grande audience à travers l'Allemagne, l'Angleterre et les Pays-Bas après avoir été traduits dans leur langue respective.

PITTORESQUE.

Telle qu'elle est, simple et monotone, la fontaine de Luxembourg a un aspect monumental qui manque à beaucoup de celles que nous construisons aujourd'hui, et l'allée dont elle fait le fond semble un coin d'une villa d'Italie.

LES TIMBRES-POSTE
DE TOUS LES ÉTATS DU GLOBE (1).

Le timbre-poste est un papier-monnaie créé, fabriqué et émis par l'État. Le timbre porte l'indication de sa valeur ; il est vendu et reçu au pair par l'administration des postes ; il ne peut servir légalement qu'à acquitter par avance la taxe postale de la lettre sur laquelle il est apposé, mais, en fait, il est devenu, dans chaque pays, d'un usage général pour le paiement de sommes minimes.

Les timbres-poste sont de petites images gravées, imprimées en noir sur papier de couleur ou en couleur sur papier blanc, de forme et de grandeur diverses, gommées au revers ; presque toutes les nations du globe ont adopté ce mode d'affranchissement des correspondances. Depuis vingt ans qu'il est en vigueur, les changements de gouvernement ou de règne, d'unité monétaire ou de taxe postale, les perfectionnements apportés à la fabrication de ces timbres et des circonstances particulières ont déjà porté à quatorze cents le nombre des enveloppes timbrées et des timbres ; ce nombre s'accroît sans cesse.

Le timbre peut se détacher de la lettre sur laquelle il a été placé, et, dans ce cas, le destinataire doit payer la taxe déjà acquittée au départ ; aussi, dans plusieurs pays, l'administration des postes met en vente des enveloppes timbrées. Il est même à remarquer que sir Rowland Hill, l'auteur de la réforme postale en Angleterre, et, avant lui, M. Stead, de Yarmouth, avaient proposé d'abord l'emploi des enveloppes, et qu'en Russie les enveloppes timbrées ont été seules en usage pendant dix ans pour l'affranchissement des correspondances.

On a entrepris, depuis quelques années, de recueillir et de réunir tous les timbres, et le goût de ce genre de collection est devenu très-répandu et très-vif. Il donne lieu à un commerce de timbres étrangers et de timbres anciens qui n'est pas sans importance ; une des branches les plus intéressantes de l'industrie de Paris, la fabrication des objets de maroquinerie, s'est empressée de faire de petits albums élégants et commodes, disposés expressément pour ces collections. Des catalogues de timbres ont été publiés ; plusieurs autres catalogues sont imprimés, mais ne sont pas mis en vente.

On aurait tort de penser que la recherche et la collection de ces timbres soient une entreprise puérile et vaine ; le mouvement a commencé dans les écoles et les collèges, il s'est continué dans les salons et les cabinets. Ce goût a pour les enfants et les jeunes gens ce côté précieux qu'il leur rend l'étude de la géographie et des monnaies plus facile et plus attrayante ; et qu'une partie de l'histoire de notre temps leur devient familière sans effort, grâce à ce petit et singulier moyen.

Les enfants ne sont pas les seuls auxquels les timbres donnent utilement ces enseignements ; le nombre est grand des curieux qui n'apprennent que par les timbres l'existence et la situation de bien des États, et comme les amateurs ne veulent pas ignorer la valeur des timbres dont ils font montre, ils abordent, pour la connaître, un ordre de recherches qui ont leurs difficultés et qui étendent certainement le cercle des partisans de l'informaté des monnaies.

Le timbre-poste prend place, à titre de papier-monnaie.

(1) Recherches faites, pour le *Magasin pittoresque*, par M. Natalis Rondot.

Les articles du *Magasin pittoresque* et leurs traductions

A travers une longue suite de cinquante-trois articles, Rondot étudie et décrit les timbres de presque tous les Etats du monde². Chaque Etat forme une notice distincte, contenant un court résumé de son régime postal, la date d'émission des premiers timbres, et la nomenclature de toutes les émissions jusqu'à l'époque de la parution. Ces articles sont accompagnés de 460 gravures, reproduisant les principaux types de timbres.

Fig. 4 : Les premiers pays étudiés ont été la Russie ainsi que la Finlande et la Suède

Ces articles vont être publiés sur une période relativement longue débutant en juin 1862 pour se terminer en décembre 1866. Le dernier article indique en finale qu'une suite doit paraître « *La suite au prochain volume* » mais celle-ci ne verra jamais le jour. Pourquoi une telle interruption alors que de plus en plus de lecteurs étaient impatients de lire les nouveaux articles ? Mystère. Y a-t-il eu un désaccord entre Natalis Rondot et le directeur du journal Edouard

Charton ? Ce n'est que pure spéculation. A quelques rares exceptions près, les articles de Natalis Rondot paraissent avec régularité chaque mois.

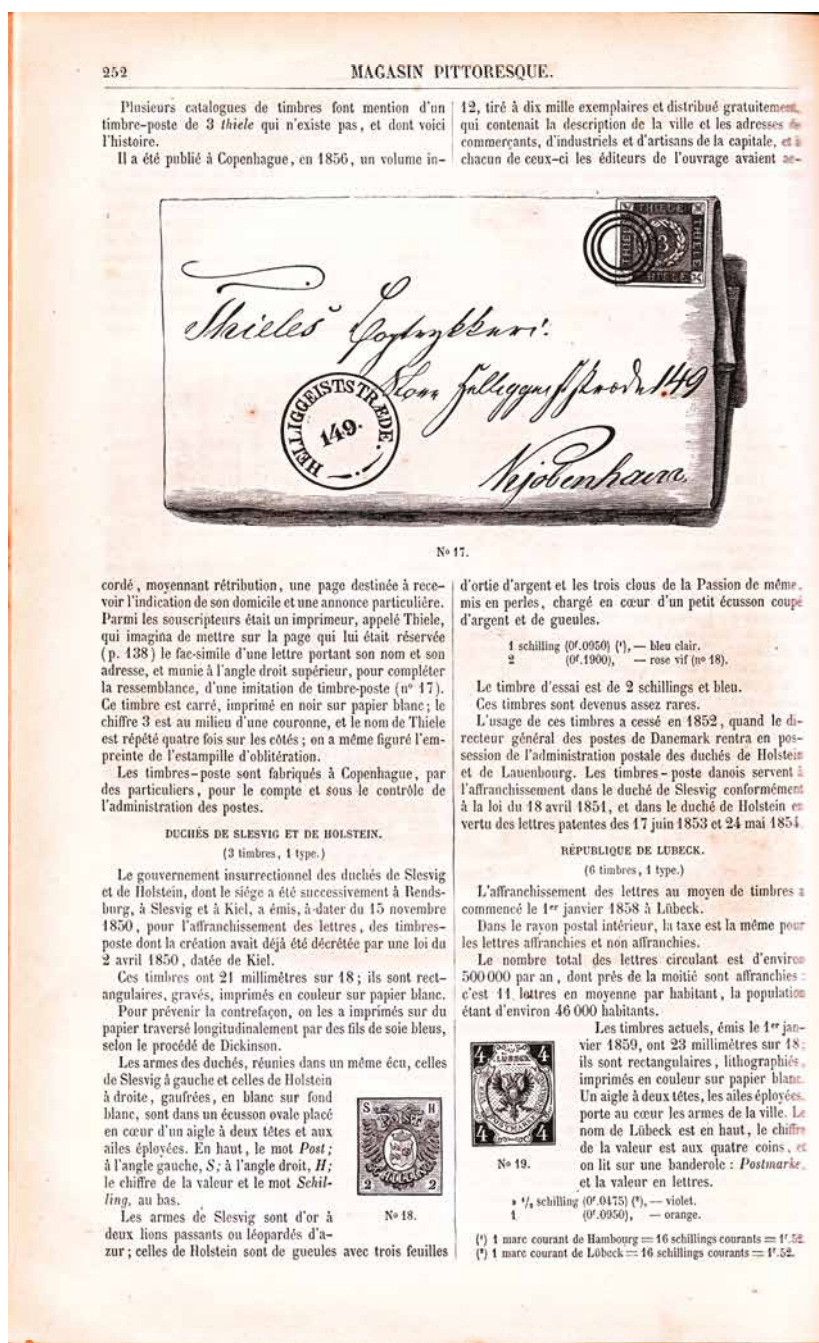

Fig. 5 : une des rares illustrations d'une lettre complète à l'heure où pratiquement tous les collectionneurs se contentent d'ôter les timbres formant l'affranchissement.

Les illustrations sont très soignées et sont d'une qualité bien supérieure à pratiquement toutes les reproductions qui seront utilisées dans les différents catalogues des négociants pour la même période.

Nous allons voir que dans le ou les mois qui suivirent la première publication d'un article de Natalis Rondot en juin 1862, très rapidement des articles similaires, traductions ou articles complètement remaniés vont faire leur apparition à travers les pays à la pointe de ce nouveau violon d'Ingres qu'est la philatélie.

1. Cassel's Illustrated Family Paper

Dès le mois de juillet 1862 paraît dans cette revue anglaise éditée à Londres par Cassell, Peter & Galvin, des articles philatéliques fortement inspirés des articles parus à Paris. Ces articles vont être publiés en deux séries distinctes, la première le 25 juillet 1862 jusqu'au 1er octobre 1864 en 36 numéros. La deuxième de mars 1866 à février 1867 en 39 numéros. Alors que Natalis Rondot entame ses articles par une description des timbres de Russie, ici, tout naturellement, les premiers articles décrivent les timbres de Grande-Bretagne suivis par ceux des différentes colonies anglaises. Les illustrations sont également différentes dans ces premiers articles par rapport à ceux publiés

Fig. 6 : Page de titre du premier numéro comprenant un article philatélique publié en juillet 1862 du « Cassell's Illustrated Family Paper ». Les illustrations sont bien souvent différentes de la version originale.

dans la revue française. Par contre, lorsqu'on arrive à la description des timbres de Russie, les clichés utilisés sont identiques à ceux utilisés dans le *Magasin*

pittoresque quelques mois auparavant. N'oublions pas qu'à l'époque chaque illustration devait être gravée à la main et que donc réutiliser des clichés déjà publiés revenait infiniment moins cher que d'en faire faire de nouveaux. Le descriptif est quasi identique à la version originale. En passant aux timbres de Finlande, de plus grandes différences se remarquent en comparant avec le texte original en français.

2. Der Bazar

La version allemande de ces articles va paraître dans « *Der Bazar* » un journal de mode féminin publié à Berlin sous le titre « *Briefmarken und Briefmarken-Sammlungen* » (Les timbres-poste et les collections de timbres-poste). Elle voit le jour quatre mois après la version originale de Natalis Rondot avec comme différence notoire d'être plus courte, les longs descriptifs concernant la Grande-Bretagne et ses colonies ont été réduits à peau de chagrin. Pour le reste, il s'agit bien souvent d'une traduction littérale mais fortement condensée. Les articles vont paraître à partir d'octobre 1862 débutant avec la Grande-Bretagne et ses colonies et se terminer dès mars 1864.

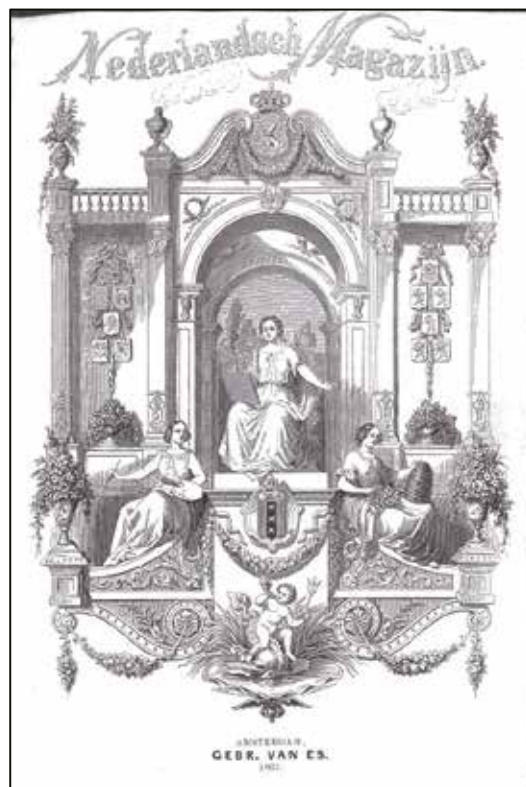
Fig. 7 : la revue allemande « *Der Bazar* » fait paraître à son tour les articles de Natalis Rondot à partir du 23 octobre 1862.(Source : W. Maassen, Schwalmthal)

3. Le « *Nederlandsch Magazijn* »

Une version néerlandaise va paraître dans l'hebdomadaire « *Nederlandsch Magazijn* » entre février 1863 et décembre 1864. Il sera ici pour chacun des articles mentionné le nom de l'auteur d'origine, c'est-à-dire Natalis Rondot. Une suite de 27 articles vont ainsi paraître sous la plume de Pieter Harme Witkamp.

Fig. 8 et 9 : Page de titre de l'année 1863 ainsi qu'un exemple d'un article traduit par P.A. Witkamp.

(Source : J. Vellekoop, Leyden)

Cette version fut adaptée par le même auteur qui la publia sous forme de deux brochures parues entre 1863 et 1864. Pour être complet, une autre version des articles de Natalis Rondot toujours en langue néerlandaise va paraître entre 1862 et 1864 dans le « *Jaarboek der Nederlandsche Posterijen* » sous la signature cette fois de S. Gille Heringa avec des illustrations en lithographie.

Nous tenons à remercier W. Maassen, Brian Birch et Jan Vellekoop qui nous ont permis de pouvoir comparer les différentes versions de ces articles avec les originaux publiés en France et qui jusqu'alors étaient dispersés.

L'utilisation de la marque "affranchissement insuffisant" durant la période transitoire du cachet à barres au cachet à points: 15 avril – 31 mai 1864

Yves Vertommen

La vente récente d'un document tombant dans la période transitoire d'utilisation du cachet "affranchissement insuffisant" du type cachet à barres (en arc de cercle avec les mots "AFFRANCHISSEMENT INSUFFISANT" portant au centre le numéro d'ordre du bureau) conjointement avec l'oblitération du type cachet à points introduit le 15 avril 1864 oblitérant le timbre m'a motivé à "rafraichir" la mémoire de nos lecteurs sur la rareté intrinsèque de cette modalité.

Ce sujet a déjà été évoqué dans le passé notamment par:

- Léo De Clercq dans une note de 22 pages du 17 janvier 1977 "Onvoldoende frankering 1849-1876",
- Axel Houbrechts et Marc Lebrun dans la Revue de Florennes n° 9 d'octobre 2002 (pages 23-25)
- Vincent Schouberechts dans le BPH n° 70 de 06-08/2010 (pages 107-112)

Pour rappel, l'ordre de service n° 49 du 4 avril 1864 annonce l'utilisation dès le 15 avril 1864 d'un nouveau type d'oblitération (cachet à points). Ce changement est très important dans la mesure où il assigne 410 nouveaux numéros aux différents bureaux en place et ceci sans distinction qu'il s'agisse d'une perception ou d'une distribution, de 15 oblitérations spécifiques pour les ambulants et finalement l'oblitération rarissime pour les rebuts (cachet à points avec la lettre "R").

Ce n'est que le 26 mai 1864, alors que le cachet à points est déjà en cours depuis 5 semaines, que l'ordre de service n° 80 informe l'introduction dès le 1 juin 1864 d'un nouveau type de cachet "affranchissement insuffisant" ayant la forme d'un demi-cercle avec l'inscription "AFFR. INSUFF." comportant le nouveau numéro d'ordre assigné depuis le 15 avril 1864.

Les cachets "affranchissement insuffisant" de l'ancien type de la période du cachet à barres devront être renvoyés du 1er au 5 juin à l'administration centrale.

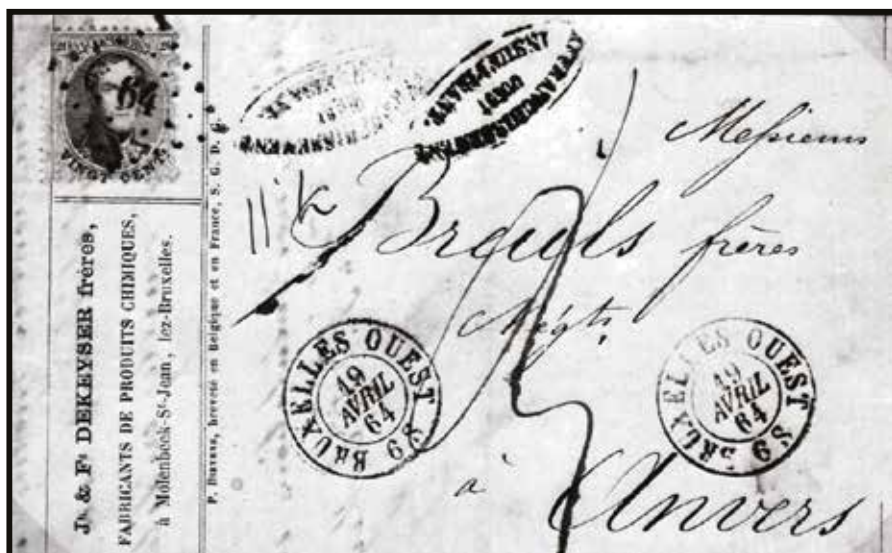
Les conséquences de l'incohérence de calendrier dans l'introduction du nouveau cachet à points et de son pendant, le cachet "affranchissement insuffisant" sont les suivantes:

- Durant la période très courte du 15 avril 1864 au 31 mai 1864 on a utilisé le cachet du nouveau type à points afin d'oblitérer les timbres alors que la marque de l'ancien type a été utilisée afin de constater l'affranchissement insuffisant,

-Le numéro identifiant le bureau lors de l'oblitération de la lettre est nécessairement différent du numéro identifiant ce même bureau lors de la constatation de l'insuffisance d'affranchissement.

Nous avons le plaisir d'illustrer ci-après par ordre chronologique les lettres non renseignées dans l'article de Vincent Schouberechts (BPH n° 70 – pages 107-112)

1)

Lettre du 19 avril 1864 de Bruxelles Ouest (Lp64) pour Anvers, affranchie de 20 centimes. La lettre pèse 11 grs et nécessitait dès lors un affranchissement de 40 centimes (double port pour une distance > 30 km). L'insuffisance est constatée au départ du bureau sédentaire de Bruxelles Ouest qui appose sa marque "AFFRANCHISSEMENT/OUEST/INSUFFISANT" du type cachet à barres et taxe la lettre de 3 décimes (2 décimes insuffisamment affranchis et 1 décime de pénalité).

2)

Lettre du 21 avril 1864 de Bruxelles (Lp60) pour Lille en France, affranchie de 80 centimes.

La lettre pèse 26 grs et requiert 4 ports à 40 centimes ou 1,60 francs.

Le bureau de Bruxelles constate l'insuffisance et applique le cachet "AFFRANCHISSEMENT/24/INSUFFISANT" du type cachet à barres. La lettre insuffisamment affranchie pour la France est considérée comme non affranchie et dès lors taxée au tarif d'une lettre non affranchie, à savoir 60 centimes x 4, ou 2,40 francs desquels a été déduit l'affranchissement déjà présent de 80 centimes et donc taxée à 16 décimes.

3)

Lettre du 9 mai 1864 d'Anvers (Lp12) pour Madrid en Espagne, affranchie de 60 centimes (emploi posthume à Anvers du cachet à date de 1863 sans millésime). La lettre pèse 10 grs et requiert 2 ports à 60 centimes (1 port par 7.5 grs) ou 1,20 francs.

Le bureau de poste d'Anvers constate l'insuffisance, annule la griffe PD et applique son cachet "AFFRANCHISSEMENT/4/INSUFFISANT" du type cachet à barres. L'employé belge mentionne 40 c^{os} (cuartos) comme taxe à payer par le destinataire.

Ce montant est ajusté par l'administration espagnole à 42 C^{os}. En effet, le tarif d'une lettre non affranchie en double port est de 60 C^{os} moins la somme de l'affranchissement présent équivalent au simple port de 19 C^{os}, soit un montant de 41 C^{os} arrondi à 42 C^{os} (Annexe II, article 8 du règlement de détail de la convention du 1er août 1861 entre l'Espagne et la Belgique) puisque les fractions de 2 C^{os} sont arrondies au multiple de 2 supérieur).

4)

Lettre du 13 mai 1864 d'Anvers (Lp12) pour Madrid en Espagne, affranchie à 40 centimes (un autre 40 centimes est manquant). Comme la lettre précédente, le poids nécessitait un double port ou 1,20 francs.

L'employé belge apposa sa griffe de l'ancien type "AFFRANCHISSEMENT/4/INSUFFISANT" et indiqua la mention 34 C^{os}.

En fait s'il y avait bien la présence de 2 timbres à 40 centimes, la taxation devait être, en se référant à la taxation de la lettre précédente: 60 C^{os} pour une lettre non affranchie moins la conversion des 80 centimes en 25 C^{os}, soit 35 C^{os} arrondis au multiple de 2 supérieur. Ce montant arrondi de 36 C^{os} est bien la taxation apposée par l'employé en Espagne.

Vous trouverez à la page suivante la liste détaillée des lettres répertoriées à ce jour, inventaire de 8 documents (5 en port intérieur et 3 pour l'étranger) démontrant la rareté réelle de cette modalité. Sur ces 8 lettres, une seule nous montre la griffe apposée à l'arrivée et non au départ comme les 7 autres (inventaire n°4)

Inventaire des documents rencontrés:

<u>Nr d'ordre</u>	<u>Date</u>	<u>Bureau de départ</u>	<u>Destination</u>	<u>Affr. Insuff.</u>
1	16/04/1864	Jemappes (Lp196)	Gosselies	Jemappes (P63)
2	19/04/1864	Bruxelles Ouest (Lp64)	Anvers	Bruxelles (OUEST)
3	21/04/1864	Bruxelles (Lp60)	Lille (France)	Bruxelles (P24)
4	30/04/1864	Bruxelles Ouest (Lp64)	Lierre	Lierre (P74)
5	09/05/1864	Anvers (Lp64)	Madrid (Espagne)	Anvers (P4)
6	10/05/1864	Huy (Lp86)	Gosselies	Huy (P62)
7	13/05/1864	Anvers (Lp12)	Madrid (Espagne)	Anvers (P4)
8	28/05/1864	Thuin (Lp359)	Tournai	Thuin (P117)

Afin de clôturer cet article, j'ai le plaisir d'illustrer un document nous montrant le nouveau type du cachet "affranchissement insuffisant" du 3 juin 1864. Il s'agit du 3ème jour d'utilisation et à ma connaissance du 2ème document avec première date rencontrée du nouveau type (voir article dans BPH n° 70 pour copie de l'autre document)

Lettre du 3 juin 1864 de Malines (L233) à destination d'Anvers, affranchie de 10 centimes. La lettre pèse 10 ½ grs et requiert en double port dans un rayon de moins de 30 km un affranchissement de 20 centimes. Le bureau de départ constate l'insuffisance, applique son cachet "AFFR. INSUFF./233) et taxe la lettre de 2 décimes (1 décime insuffisamment affranchi et 1 décime de pénalité).

Je tiens à remercier les collectionneurs suivants: Axel Houbrechts, Marc Lebrun, Vincent Schouberechts, Erwin Van Tendeloo et James Van der Linden

Tout commentaire, nouvelle information ou additionnelle peuvent être communiqués à l'adresse email suivante : stampcollector@web.de.

[illegible]